

१०९७

सकिमिलापुन्हि

ठाकुरलाल मानन्धर
मन्दिरा प्रधान
लाभरत्न तुलाधर
काशीनाथ तमोट
राजाराम प्रधानाङ्ग
देवेन्द्रमान श्रेष्ठ
टि. एस. इलियट
सुरेन्द्र शाक्य त्रिसुलि
जीवन कंसाकार
गिरिजा प्रसाद जोशी
प्रतिसरा सायमि

संघ 'यज्यू' शाक्य
आनन्द जोशी
दुर्गालाल
प्रवीण शुक्ल
चिनियालाल बज्राचार्य
केशव शाक्य
'निर्मल'
केशर मान ताम्राकार
मंगलदेवी स्थापित
राजोपाध्याय ख्वप
उध्दव मास्के

नेपाल भाषाया
लय्‌पौ

दँ : २०   थ्यंल्याः : १६४

नेपाल सम्बत १०९७ प्वहेला

संरक्षक
चित्तधर 'हृदय'

सम्पादक
विष्णु चित्रकार

प्रकाशक
पद्मरत्न तुलाधर

व्यवस्थापक
भूषणप्रसाद श्रेष्ठ

दछिया १५।-   छगूया १।५०

किलंमनः पौ

पुलांगु भाय्‌ पुलांगु खँ

ठाकुरलाल मानन्धर

श्री विष्णुगुप्त राजासन प्रथमस परचक्र जयरपेस थापरपा श्री विष्णु तीर्थ नारायणस थ्वस ये चंगुं धाये । थ्वया लिवया चंगुं थापरपा दुर्भिक्ष भुजरङान असहन जुयाव थ्वलसं लीस सुमिक्ष जुव थ्व यो चंगुं धाये । थ्वया लिव थापरपा विष्णुनाभ लु द्वयेके कामनान थोल कापिस लुंवा गाक्व थ्व यंचंगुं धाये ।

थ्वया लिव थापारपा सन्तान कामनान श्री चंगुं गरुडनारायणस थ्व वं चंगुं धाये ।

थ्वते पिव चङगु धाये ।

चंगुया दुदु फंकया हेतु श्री पुष्पदेव राजास प्रज्यास असहृन देशस मन्हं दव थ्वतेस सोतक चोङा म्हंग्वस वयंङा । गुणिला थोव दुन्हिसि कोन्हु दुदु फंकन खुङ थ्वन द्वारस तेये गुन्हुतो एका पलका सखा अभिसेषश्च पराक्षा मन्हं निवारण । स्वस्ति भूतवृतान्त लिखितश्च श्रृणु । सम्वत १७७ आषाढ कृष्ण प्रति पदा उत्तराषाढ नक्षत्र सुधिजोग बुधवार श्री संकर देवस्य पुत्र श्री शिवदेवस्य जात । राजा अस्त ६९ कामरुया भेरव अवतार । ....

(गोपालराज वंशावली पौ

कीथाय् थौं तक नं पेह्म नारां सीकः वने दहे दनि । पेंगू दिशाय् पेह्म नारां द्यः स्थापन

त:गु दु । थ्व खँ कया: गोपाल राजवंशावली चोह्मस्यां न्हापां पेह्म नारां द्य:या नि स्मरण याना: इतिहास नेपाल भासं शुरु यात ।

वारे गां पुला वना: (गोदावरी वनेगु लँय्) थौं कह्लय् बिसंखु नारां धायिगु थासय् दकले ह्लापां नारां द्य: थापना या:गु जुयाच्वन । व दखिनय् ला:गु जुया र्निति ये (दक्षिण) चंगु धा:गु जुया च्वन । 'विष्णु गुप्त नारायण' या विष्णु गु नारां जुया: थौं कह्लय् भासय् बिसंखु जुया च्वन । वयां लिपा थापना या:गु पछिम दिशाय् थौं कह्लय्या भासं इचंगु जुयाच्वन पुलांगु नां यो चंगु खनी ।

वयां लिपा थापनाया:गु उत्तर दिशाय् थौं कन्हय् कीसं भुइज:सि नारां द्य: धया च्वना । विष्णुमती खुसिया मुहानयात विष्णु नाभ धका: धाइ विष्णु नाभं व:गु खुसि जुया: विष्णुमती धका: नां च्वन गथे वाग द्वारं व:गु जुया: कीसं व खुसियात बाग्मती धका: धया ।

अले दकलय् लिपा तिनि पूर्व दिशाय् चंगु नारां द्य: थापना या:गु जुया च्वन । पुष्पदेव राजाया प्रजा आपा: सिना वनाच्वन जनसंख्या पा: जुया वनाच्वन । सन्तान दयेमा जन संख्या वृद्धि जुयेमा धैगु कामना याना: चंगु नारायण द्य: स्थापना या:गु जुयाच्वन । गु:हु तक दुरुयि ईका प:का साख: तया: द्य:यात लुयेगु अभिषेक या:गु जुयाच्वन । उकिया परिणाम जुजुया जन संख्या वृद्धि जुयावल । थ्व पूर्व दिशाय् ला:गु जुया र्निति (पूर्व) चङगु धा:गु जुयाच्वन ।

थुलि पेह्म नारां द्य: येता, योता, येंता, वंता धका: दिशाया नारां द्य:या स्मरण याये धुंका: इतिहास ाना हल ने. सं. १७७ या असार महिनां बूह्म व जुजु निसें कया: इतिहास च्वया हल । ६९ वर्ष तक म्वात, निकै प्रतापीह्म जुजु जुयाच्वन उकिं कामरुकामाक्षाया भैरवया हे अवतार धका: प्रशंसा याना बिल, शूर बीर जुल कि भैरवया अवतार धका: धाइगु जुया च्वन । की पुलांगु पल्टनया कुण्डाय् भैरवया छ्वापा: च्वयेगु चलन दु । भैरवयात War – god मानय् यायेगु कीथाय् न्हापा चलन दु ।

इतिहासकारया भाय् कमसेकम ८०० दं निसे कया: ५०० दँ न्ह्य: तकयागु पुलांगु ज्वीमा: धैगु अनुमान [यायेफु । खवपया राजकुलं पिकया त:गु इतिहास लिपा ल्ह्यया ल्ह्यया हया त:गु थें च्वं । विशेष खवपया राजकुलं निसें खँ शुरु याना हया र्निति नं थ्व खँ कीसं अनुमान याये फत । थ्व इतिहासया सफू न्हापां Royal Asiatic Society ति व:ह्म विद्वान Prof. Cecil Bendall लं की थाय् लुइकुर्गुलि थुकियात अंग्रेजी भासय् Bendall vamsāvali धका: धया बिल । लीपा कीथाय् बीर लाइब्रेरी खोलय् जुये धुंका: की पंण्डिततय्सं गोपालराज वंशावली धका: नां छुना बिल । ○

समस्यापूर्ति

(महाकवि सिद्धिदास महाजुं बिया दीगु छगू जक समस्या पूर्ति 'मालिनीया प्रसादं' यात कयाः बःगु कविता वा लेख पिथनेगु ग्वसाः कथं न्हापां थ्व ल्याखय् निपु कविता न्ह्यब्वया च्वना । – सं)

मालिनीया प्रसादं

मन्दिरा प्रधान

ब्यापक थासे स्वां नस्वाःगु
प्रकृति स्वयं प्याखं हूवःगु
कल कल खुसिचा हा हां न्ह्याःगु
मुसुं न्हिलाः च्वापुगुं स्वैच्वंगु ।१।

सूर्यो छंगु निभाःया तेजं
धरती फुक्कं क्व ऊः धायकल
अथेहे मालिनीया प्रसादं
जीवन क्यवचा झिलिमिलि धाल ।२।

मधुकर मदुसा कस्ति दइमखु
दनेगु मसोसा छें नं दइमखु
मयाःसा छुं नं ज्या सिधै मखु
मप्यूसा ब्वैमखु स्वां नस्वाःगु ।३।

झीगु थ्व भाषा सुनानं मह्लाःसा
संस्कृति कलाया सेवा मयाःसा
सी धुंकल ज्वी उबले हे
जुग जुगान्तर न्हापाहे ।४।

प्यांवै च्वंगु व सः मांयागु
स्वेनु रे झीसं अझ छायपीगु
सर्गः पाताः छस्वा मजूतले
ब्वांवने सकलें दिहे मदिसें ।५।

स्वयाच्वन आः नं मुसुंन्हिलाः
झी मां झीगु न्ह्योने दनाः
प्रत्यक्ष ख्वाः थौं झीसं खंगु
प्रसादं खः व मालिनीयागु ।६।

सिद्धिदासजु छह्म मूथां झीगु
जवाः भाषाया तस्कं बल्लाःगु
केवल वहे खः रक्षक सेवक
व स्वां उबले ह्लेका तःह्म ।७।

धन्यवादया पात्र वहे जुल
न्हीकाः गुह्मस्यां थो सःयात तल
लुमन्ति सध्दां चिन्तन मनया
प्रसादं जूवै व मालिनीया ।८।

झी /

मालिनीया प्रसादं

लाभरत्न तुलाधर

थनि न्येदं मयाक ह्लापा महाकवि स्वर्गीय सिद्धिदासं छगू समस्या पूर्ति ब्यूगु जुया च्वन । सके थ्व वय्‌कलं थः शिष्यपिंके का:गु छन्द-परीक्षा जुइमाः । थुगु खँ कवि केशरी चित्तधर 'हृदय' जुया सफू क्वीगु साहित्य स्व:सा बांलाक ध्वाथुइ ।

उगु बखतय् केवल निह्म कविपिसं थ्व समस्या पूर्ति या:गु जुया च्वन । उकि सी दु क्वीगु भाषय् छन्दय् चिनाखँ चिनीपिं उबलय् निसें हे ह्मो । थुगु ह्मति क्वीसं तापाके फुसा बांलाइगु खइ ।

महकावि सिद्धिदासजुयात य:गु छन्द मध्यय् छगू 'मालिनी' छन्द नं ख: धैगु खँ उगु समस्या पूर्तिया शीर्षकं क्यं । व ख: 'मालिनी या प्रसादं'। मेबलय् मफुसां थौं क्वी छन्द प्रेमी सिद्धिदासजुया बुसादंया लसताय् वय्‌क:या य:गु छन्दं व हे समस्या पूर्ति याना: मालिनी प्रेमी सिद्धिदासजुया अल्याख छन्दोवद्ध कृति व यशोमय कीर्ति प्रति श्रद्धाञ्जलि द्यछायेगु ई ब्यूगुलिं धन्यवाद द्यछासे कविगुरुं बियादीगु समस्या पूर्ति याये-

उकुस मुकुस दंका:, ब्योमया ख्यूं प्यखें ब्वै
पिलिक मिलिक मिका: पल्पसां सो पुना व्छै,
थन पुत कवि सिद्धि क्वीगु भासा ख्यलय्‌सं,
सरर सरर काव्यं ज: ह्वला: ख्यूं व्यलय्‌सं ।

गथ्य सुरज नसंचां ल्वीगु ख: व्याप्त शौर्य,
कवि गुरु लुल भाषाकाशया दीप्त सूर्य,
उह्म रवि सम सिद्धि-दासया थौं बुसादं–,
सतछि व गुदँ न्याय्‌का, मालिनीया प्रसादं ।

व्यावहारिक उपयोगीताया सन्दर्भय्

नेपाल सम्बत्

काशीनाथ तमोट

नेपाल–सम्बत नेपालया थ:गु सम्बत् ख: । थ्व न्ह्याथे याना: शुरु जूगु ज्वीमा:, थ्व नेपालया चाय् बूगु बस्तु ख:, उकि थ्व सम्बत् प्रति नेपा:मितय् आत्मीय सम्बन्ध दं । थौं सरकारी स्तरय् बिक्रम सम्बतयात थ: नाला च्वन । थ्व क्वीगु बिदेश मोहया मचायेक पुनाच्वंगु ल्वय् ख: । थुकथं क्वीसं थौं बिचा: याये मा:गु कारण ख: क्वीगु दे बिकासोन्मुख अर्थात् अबिकसित दे जूगुलिं यदि नेपा: थें ज्या:गु देशं थ:गु हे तुती दनेगु ख:सा प्रत्येक खँय् थ:गु पह: दयेमा:, थ:गु खँ छ्यलेमा: । थ्व खँ थौं वया: सुरक्षाया लागि धका: भारतया छुं थासय् नेपा:मितय्‌त प्रतिवन्ध या:गु व बिश्वब्यापी उन्नत राष्ट्रं बिदेशी सहायता ह्म यायां यंका च्वंगु खं नं थ्वीकेमा: । नेपा:या थ:गु हे सम्बत् दुगु राष्ट्रीय गौरबया खँ ख:, थौं थ्व थ:गु हे देशय् उपेक्षित जुया च्वन ।

सरकारी स्तरं बिक्रम सम्वत्‌यात नाला:कागुलिं क्वीसं थ्व ह्लिया ह्लिथं छ्यलेमा:गु जुयाच्वन तर नेपा:या जन जीवनय् नेपाल सम्बत्‌या त:धंगु उपयोगिता दु। व गुकथं धैगु न्ह्यस: वै, व ख: तिथि सीकेमा:गु अत्यावश्यकतां। बिक्रम सम्बत सूर्द्यो चाह्यू कथं न्ह्याइ, नेपाल सम्बत् मिला चाह्यू कथं न्ह्याइ । नेपा:मितय् धार्मिक भावनायात नं क्वन यचुका बीगु खँ ख:–नेपाल सम्बत् न्ह्याइपुगु थ्वकं (शुक्लपक्षं) शुरु जुइ, बिक्रम सम्बत्

गथेखेसे च्वनीगु गाकं (कृष्ण पक्षं) । उकिं नेपाल सम्वत्‌यात शुक्लादि सम्वत्‌ धाःसा बिक्रम सम्बत्‌यात कृष्णादि सम्बत्‌ धाइ।

नेपाःमितय्‌गु जनजीवन तिथि मसीकं बांलाक मन्ह्याः, न्ह्या हे न्ह्याःसां थःगु सांस्कृतिक जीवन पद्धतियात त्वःमंकाः । अथे जूगुलिं नेपाःया जन जीवन अप्वः व्याव-हारिक व व्यापक यायेत नेपाल सम्बत्‌ छ्यल धाःसा अःपुक हे छ्यले फइ । छाय्‌धाःसा नेपाल सम्बतया लय्‌ तिथि अनुसार जुइगुलिं गबलय्‌ छु तिथि वेंच्वन अःपुक हे सिइ उकिं यानाः थःगु संस्कृति नाप अप्वः सम्बन्ध जूवनि, अप्वः ममता दःवनि। थौं कन्हय्‌ 'कछला ९' धाःसा थुकिया अर्थ कछलाथ्व नवमी धायेगु पलसा 'कछला नौ गते' धायेगु यानाः हैंच्वंगु दु। थ्व बिक्रम सम्बत्‌या नकल खः। अथेनतुं 'कछला २५' आदिकथं नं च्वैंच्वंगु दु, थ्व नं बिक्रम सम्वत्‌या नकल खः। थ्व 'कछलागा दशमी' धाःगु खः । थुगुकथं 'गा' व 'थ्व' स्पष्ट यानाः च्वयेगु अप्वः सांस्कृतिक व स्वाभाविक जुइ। थुकिं यानाः तिथि नाप अभिन्न सम्बन्ध दयाः सांस्कृतिक जनजीवनय्‌ नं थुकिया छ्यला अपो जुजुं वनि, अले इमिसं नं कार्तिकया पलिसा कछला धायेगु प्रति अप्वः आस्था तइ।

सांस्कृतिक रुपं थथे जूसां नेपाल सम्बत्‌या थःगु पन यनेत छसिकथं कछला १ निस्यं ३० तक च्वयेगु आवश्यक जू इव, छाय्‌धाःसा मेमेगु सम्बतय्‌ थथे च्वयेगु चलन दु, थथे च्वयेबलय्‌ व्यवहारय्‌ अः नं पुइ। थय्‌क बिचाः यायेबलय्‌ 'बजे' यात नेपाल भाषा कथं 'ताः' धाःथें नेपाल सम्वत्‌या ह्नि (दिन) यात तिथिकथं वा गते कथं मधाःसे 'खुन्हु' धायेगु वेश ज्वीला थें च्वं। गथे–'२१' यात कृष्णपक्ष षष्टी वा '२१ गते' मधासे '२१ खुन्हु' बा '२१ कुन्हु' धायेगु वेश ज्वी ला ? थःगु पनया लागि थ्व छगू बिचारणीय खँ खः ।

नेपाल सम्बत्‌ कथं चान्द्रमास कथं तिथि मिति च्वयेगु अपो ऐतिहासिक नं जुइ छाय्‌धाःसा नेपालय्‌ चन्द्र शमशेर (१०२१–१०५०) या न्ह्यव थ्व हे चान्द्र-मास कथं छ्यलेगु यानातःगु दु । वयां लिपा तिनि सौर्यमास प्रचलन अर्थात गते अप्वः छ्यलेगु ज्या जुया वःगु खः । नेपाःया इतिहासय्‌ ह्लापा ह्लापा अप्वः हे तिथि बीगु चलन दु मिति मखु । तापाकया छु खँ थौं कह्नय्‌ सरकारी स्तरय्‌ ह्निपौ जुयाः पिदना च्वंगु 'गोरखा पत्र' हे नं देव शमशेरया ई तक चान्द्रमास कथं तिथि जक तयाः पिकाःगु खः । ऐतिहासिक स्वापू नं परम्पराकथं दै च्वनीगुलिं नेपाल सम्बत्‌ छ्यलेगु व्यावहारिक जुइ।

च्वय्‌ च्वयागु छुं कारण व थथे हे मेमेगु कारणं संस्कृतिप्रिय नेपाःमितय्‌ जनजीवनयात नेपाल सम्बत्‌ अपो व्यावहारिक जू । छ्य धकाः सरकारं छ्यये-कुसा न्ह्यागुं छ्यला च्वने मालि, व ला मेगु हे खँ जुल ।

१०९७ कछलाथ्व ९

छम्ह तसकं नुगःस्याःम्ह मनुखं न्हूदँया लसताय्‌ तसकं तःजिगु भिन्तुना पौ छापय्‌ याकाः इन ।

भिन्तुना पौ इने धुंकाः मफुतय्‌ उलिमछि दां फुकेलात धया थें वया नुगः स्यात ।

उकिं वं छगू विज्ञापन पिकयाः भिन्तुना पौया खामय्‌ भूलं लाःवंगु न्यासः वंगु नोट लित बी ह्येत इनाप यान ।

थ्व खँ सियाः वया कलातं न्यासः दां दुगु छगू सुं छम्हस्यां बो हःगु धकाः वयाहे धुकुतिं पि बिया बिल । अले तिनि वया नुगः च्वन ।

की

विज्ञानया अदभूत तर सत्यगु खँ

छगू चम्चा न्यूट्रोन सछिम्ह किसिं नं क्वबुइ फैमखु

राजाराम प्रधानाङ्ग
देवेन्द्रमान श्रेष्ठ

विज्ञानया न मो बा गि हे मसःपिसं थ्व सारा संसार छताहे जक बस्तु दुगु जुइमाः धकाः मती लुइकाः ताई तक न्ह्यपु नायेकूगु खः । सारा संसार गुगु पती छता बस्तुखं दुगु जुइ धकाः कपाः त्युत्युं वंबलय् लः, फय्, मि, पृथ्वी आकास न्याता तत्वं सारा संसार व ब्रह्माण्ड नं दुगु धकाः धै वन । थुपिं न्यातायात पंच तत्व धकाः धै जुल। थौं तक नं की यक्वस्यां पंच तत्व वयापिं पंच तत्वय् हे वने मानि धकाः धया वयाच्वनागु दु । तर आधुनिक विज्ञानया लिधंसा कयाः धायेगु जूसा गुगु न्याता वस्तुयात पंच तत्व धया वयाच्वना उकी छता हे तत्व (element) मदु । अर्थात पंच तत्वय् त.धंगु भ्वखाय ब्वय् धुंकल ।

आधुनिक विज्ञानया बांलाक विकास प्रकाण्ड विद्वान वैज्ञानिक जोन डाल्टनं निसें हे जूगु धायेमाः । डाल्टनं न्ह्यागु वस्तुयात नं कुचा थला यंकल धाःसा अन्तय् वयाः दकलय् सकलय् चीकूगु कुचा जुइ, गुगुयात हानं कुचा थले फैमखु वयात परमाणु (Atom) धकाः धै वन । तर डाल्टनं सः सुक्क हालावंगु खँ नं थौं मखइ वन । परमाणु धैगु दकलय सकलय् चीकुगु मखइ च्वन । परमाणुयात नं हानं कुचा याये ज्यूगु जुयाच्वन । परमाणुया दुने नं विचित्रगु थःगुहे छगू अलग्ग संसार दुगु जुयाच्वन । परमाणुया दुने च्वंगु संसारया बारे ताहाकः यानाः कना च्वंसा परमाणुया रामायण हे दः वइ । उकिं चीहाकलं छत्वाःचा खँ कने । थौं तकया दुने वैज्ञानिकतय्सं अथेहे दु व खुता जिया परमाणुत सीकुगु दु । तर न्ह्यागुहे परमाणु थजुइमा (हाइड्रोजनया परमाणुयात त्वःताः) परमाणुया दथुइलाक न्यूट्रोन व प्रोटोन छधी चिना च्वंगु दु । थथे छधी चिनाच्वंगु थाय्‌यात Nucleus धाइ । थ्व Nucleus यात छचाःखेरं Electron नं चाः चाः हिलाच्वंगु दु । Nucleus या दुने प्रोटोन व न्यूट्रोन दुगु जुल । थपिं नितां उलि उलि हे ऊयातु तर प्रोटोनयाके विद्युतया (Plus) चार्ज दइ व न्यूट्रोनयाके अज्याःगु विद्युतया छुं नं चार्ज दइ मखु । वैज्ञानिकतय्‌स छगू न्यूट्रोनया तौल अथे हे १ ए. एम्. यू. (Atomic Mass Unit) दु धइगु सिकल । अर्थात छगू न्यूट्रोनया तौल १.६६×१०^{-24} ग्राम दु । छगू न्यूट्रोनया तौल तसकं तसकं हे ह्लो, अरवौं न्यूट्रोन छथासं तःसा छगू ग्राम हे मदु । तर छगू न्यूट्रोनया आयतन गुलि दु धकाः स्वःसा अजू चाइपुसे च्वंगु हे ह्लो । यदि छगू न्यूट्रोनया आयतन दकले सकले ऊयातुगु परमाणुया Nucleus या तिहे जक तल धाःसा थुकिया आयतन ४.२×१०^{-36} मिलि लिटर दइ । यदि छगू चम्चाय् ५ मिलि लिटर जक न्ह्यं धकाः हिसाव यात धाःसा छगू चम्चाय् अथेहे १२×१०^{35} गू न्यूट्रोन न्ह्यनी, गुकिया तौल अथेहे २०×१०^{11} ग्राम दइ । अर्थात अथेहे २०×१०^{5} मेट्रिक टन अर्थात २० लाख टन दइ, थुलि तौल सच्छिह्म किसिला छु द्वःछिह्म किसि नं क्वबुइ फैमखु । पृथ्वी च्वंपिं फुक्क किसित मुंसां नं थुलि तौल ल्ह्वने फै मखुला मस्यु ! ○

की / १६४

फुस्कुलुपिं मनूत

टि. एस. इलियट

(१)

ख:, की फुस्कुलु मनूत
ख:, की दुकुलु मनूत
थवं थवय् लिधना च्वना
छ्यं जायेक सु थना: ।
अहो... थ: थ: ह्लायपनय् खँ ल्हायेबलय्
कीगु गंगु स:या छुं अर्थ मदु
गंगु बुँ – भत्ति – क्वथाय्
तज्या:गु ह्लाय्कनय् छुँतय् तुति न्यासि बं थें
अथवा गंगु घाँसय् फय सं थें
गुपचुप... बिना अर्थ ।
बिना आकारया आकृति
बिना रंगया किच:
बाथ त्वचं ग्रस्त शक्ति, अले
बिना भाव ज्यानाया ख्वा: ।
गुह्मसें मृत्युया राज्यय्
थ:गु मिखा पयाये धुंकल
जिमित लुमंकि ।
थ:त तंकाच्वंपि उकुसमुकुस आत्मा भा:पिया: मखु
केवल फुस्कुलु मनूत
दुकुलु मनूत भा:पिया: ।

(२)

व मिखात ह्यगसय् तकं त्वाकेगु आँट मदु जिके
मृत्युया ह्मगस राज्यय् कनाच्वंगु मिखात
अन, मिखातदक्वं खा: कुचां त्वाल्ल लि थिनाच्वंगु
पू–निभा: ख:
अन, छमा सिमा सनाच्वंगु दु
अले तापाक्क आकासय्
सिनावने त्यंगु नगु स्वया: नं
अप्व: तापावक व अप्व: एकान्तय्
स:त दक्वं फसय् ब्वयाच्वंगु दु ।
मृत्युया ह्मगस राज्यय्
तापाये ब्यु जित: नं
पुंके ब्यु जित: नं
थयोगु हे अस्वाभाविक वस:त
छुँया छ्यंगू
क्व:या छ्यंगू
विरुप व असह्य ख्वा:पा:
जीवनया छगू ख्यलय्
फसं या:गु व्यवहार याना: ।
अन्तिम नापलाये बलय् स्वया: अप्व:
सत्तिके मय: जित:
बो निभा:या थ्व राज्यय्

की

(३)

थ्व वले सिनाच्वंगु दे खः
थ्व वह्ने कं कंया जंगल थहां वइच्वंगु दे खः
थन ल्वहंया मूर्तित थनातःगु दु
सीत्यंगु नगुया पुलुक छपुलु जलय्
थुपि मृत्युया ताहाः ल्हाः ज्वनेत तत्पर।
व इलय् गुबलय् व्हीपि कातरपनं थुरुथुरु खानाच्वने
थुप्पा नयाः क्वाके माःगु म्हुतुसि
तज्याःगु ल्वहंमूर्ति न्ह्यःने पुलि चुयाः प्रार्थना यानाच्वने
उबलय् याकःचा न्हयलं दनाः स्वयेबलय् खनीगु
मृत्युया राज्य थथे हे खः

(४)

मिखात थन मदु
खः थन मिखात मदु
सिनावने त्यंगु नगुया थ्व गालय्
थ्व फुस्कुलुगु गालय्
व्हिगु तंगु राज्यया थ्व त्वःधूगु वाकुधी
थाय्-बायत लिसे अन्तिम नापलानाच्वंगु इलय्
व्हीपि दक्वं छप्पँ मुना च्वना
खँ ल्हाये माली धकाः व्हीपि घच्चाः
बाः वइच्वंगु खुसि सिथय् यात्रायात छप्पँमुनाः
पियाच्वना।

छुं खने दै मखु
मिखात खने मदुतले
न्ह्याब्लें च्वइच्वनीगु नगुत थें
कः कः धाःगु पत्र पत्र हलं जाइच्वंगु गुलाब थें
बी निभालय् खने दुगु मृप्युया राज्यय्,
च्वंपि मनूतय् छगू प्वंगु आशा थ्व।

(५)

का, व्ही कंमाय् चाःहुला च्वना आः
उखे कंमा, थुखे कंमा, प्यखें कंमा थहां वइच्वंगु दु
सुथया न्यातोः इलय्
का, व्ही कंमाय् चाःहुला च्वना आः
बिचार व यथार्थया दथुइ
ल्हाः व ज्याया दथुइ
हाकुक्क किपालु कुतुंवइ
छाय्कि, मृत्यु! थ्व छंगु हे राज्य खः।
धारणा व सृष्टिया दथुइ
जोश व प्रयोगया दथुइ
हाकुक्क किपालु कुतुंवइ
उफ्! जीवन तसकं तसकं ताःहाकः जुल।
इच्छा व संभोगया दथुइ
पुंसकत्व व जीवनया दथुइ
सौन्दर्य व रूपया दथुइ
हाकुक्क किपालु कुतुंवइ
छाय्कि, मृत्यु! थ्व छंगु हे राज्य खः।
छाय्कि छंगु खः
जीवन छंगु खः।
थन दक्व फुक्व छंगु खः—
संसारया अन्त्य थुकथं हे जुइगु खः
संसारया अन्त्य थुकथं हे जुइगु खः
संसारया अन्त्य थुकथं हे जुइगु खः
छगू विस्फोट लिसे मखु
छगू मधूर स्याःचालय्
छगू सीमदुगु छत्पत्य्

भाय् ह्यूह्य — केशवमान शाक्य

त्रिसुलि– जिगु मिखाय्

सुरेन्द्र शाक्य, त्रिसुलि

थय्क्क स्वयेबलय्
त्रिसुलि– खुसि शान्त ।
थनयालः – निर्मल, पवित्र ।
अय्नं,
थ्वया नुगः शान्त मजू ।
थ्व शान्तिया दुने छगू छटपटी दु दुघाः दु ।
ल्वहँतय् हाःसां
थुन्नां चुइक दःसां
सुंक च्वने मदु थ्वया ।
अकें त्रिसुलि,
जीवन– बाखंया म्ये दयेकाः
जुहारी म्ये हालाः विरह प्वंकाः
ख्वया च्वनी, न्ह्याना च्वनी ।
न्ह्याना च्वनी, ख्वया च्वनी ।
त्रिसुलि खुसि– अन्जान बेरोजगार न्याया
छगू बस्ति खः ।
थनया प्रत्येक न्या विवश थःगु प्वाथं यानाः ।
अकें थुपि,
थवं थवय् ल्वानाः, स्यानाः
म्वायेत स्वइ ।
थुमिसं छु सिउ, सुलिसे ल्वाये माः ?
थुमिसं छु सिउ, सुयात स्याये माः ?
अँ, अले–
थ्वहे खुसिलिक्क छगू बस्ति दु ।
थ्व माझिया बस्ति खः ।
थ्व छगू बजार खः ।
थ्वहे बस्तिया दथुइ छगः देगः दु ।
पाप त्वपुयाः दनातःगु
थ्व देगः च्वस्सं
धर्मया पताका छगू
ब्वइच्वंगु दु ।
थनया माझितसें
प्रत्येक सन्ध्या– इलय्
खुसिसिथय् ऊवःलाक दनाः
बल्छी नसा ब्वयाः
न्या क्यंकी ।
थ्व छगू ब्यापार खः– माझिया ।
थ्व छगू पेशा खः– माझिया ।
फुसय्च्वंगु तापुतिइ
मोटरय् ऊण्डा फरफर ब्वयेकाः
न्याया ख्वःसः ताःसां मताःछू यानाः,
माझिया बल्छि खंसां मखंछू यानाः,
लानाच्वंगु न्या
थःत नं छुं ब्वति वइ थें
इतिइति ह्लिलाः ब्वाना च्वनी ।
इतिइति ह्लिलाः ब्वाना च्वनी ।

○

नेपाल सम्बत नेपाःया राष्ट्रिय सम्बत खः

क्षी सुं सराः गूस्त सः मदुंपिं ल्वहं मखु

जोवन कंसकार

च्वसां जक थियाच्वंगु स्वर्ग स्वयाः
गथे प्यायचाः तनी अल्याख मिखाया
धात्थें स्वर्ग ला जः पिज्वःगु जुइमाः
कां स्वर्गया छु मतलव
थौं क्षी म्वानाच्वना मछिमछि
ख्वाउंया परिवेशय्
घण्टाघरया सः ल्याःख्याख्यां
प्रत्येक हिनू ख्वाउं भुतुली स्वथंके ब्युब्युं
ह्लाः तुति चनंकु चनंकुं
थौं क्षी पलाः ततं वनाच्वना
न्हूगु स्वाःनेय्
कह्लय्या क्वाःजः लुमंकाः
छ्यं हे ततज्याक
तर सुनां धायेफु
अन स्वाःने त्वाथलय्
च्कू लिकाकां यंकाच्वंगु दु
गन
लंपख्याःतसें पत्तु पपं
च्वत्यंक घ्वाना हयाच्वन
ह्लाती प्लास्तर तयेकु तयेकुं
क्षीगु ह्लाः हे प्याखं हुइ धुंकल इमिगु मन्त्रय्
थःगु हे न्यतालय् चाराक्क दाये माःसां
क्षी– तक्यन इमिगु षड्यन्त्रय्
म्वाःम्वाकं दं कायेत याना च्वंगु अभिनयय्
मिखा तुंकाच्वंपिं क्षीगु ह्लातिइ
क्षौ इला तयेमाः बँय् बुत्तु बुलाः
सहि जक तयेसःगु पतिचां– ध्याप्प तयाबी धकाः
अयनं क्षी गुपचुप
दया मायाया ल्वचं गूस्त ज्वी धुंकूगु न्ह्यपुं
थःम्हं लहिनाह्म खिचां ह्वय् च्याक्क न्याःगु बाःचालं नं
सासः तक नं ह्लाये मफुगु शक्ति क्षीके थौं
जि अजातशत्रुया श्रीमती थें
जि देश विद्रोही ध्व थायया
चैत्यया जलं मुक्त जुइ मफुह्म जि
जि चिल्लाय् दक ह्ाले मास्तिवः विश्व हे थ्वक्क
सासः हे थ चव्वीमा
तर लाखय् लसिया न्ह्यःने पुनखुं मैंचिया छु अर्थ
सत्यता खतंनःगु इलय्
गुलि निरास निरुद्येश्य जीवन
वास्तविक यथार्थतायात घुतिनेगु वाध्यतां
नुगः जक चेचेतुइकाः गुलि च्वंच्वने क्षी
मिखा जक पुलु पुलु कनाः
अगिमथः स्यायेगु मनसां
छफुति छफुति हि फुतित
मायनद्रे क्सं पाय्क यानाः
ह्याउँपि मचातय्त गःपः त्युत्युं
उसिहिं न्ह्यज्यानाच्वंगु पलाः ख्वाँय्त स्वयाः
न्हूगु दँ इलं सःतुगु ई क्षी
ह्लाः– तुति स्वहायेके बियाः वाथावाथा कंपि क्षी

हिसाब, नुगलं या:गु

गिरिजाप्रसाद जोशी

नमस्ते यायेफक्व याये धुंका: नं
जिगु नुगलं हिसाब यानात:गु दु कि
व छह्म गधा ख:
व मनूया ल्याखय् छह्म गधा मस्यु स्वैगु
भूलं च्वंव:गु ख:
जि स्यू, व तुरुन्त सीगालय् थुना छ्वयेमा:ह्म
मनू ख:
वयात त:धं याना: जि अपराध जक या:गु मखु
व केवल जिगुहे अपराधं त:धं जूगु ख:
जि अपराधीया ह्लातं देदेतंगु नमस्तें
व त:धिक: जूगु ख:
व ला जिगुहे चाकरि व नमस्तें भुतुभुना:
छग: भकुंग्वारा थें त:ग्व: जूगु ख:
उह ! जिगु अपराध –
उलिमछि अन्तर्वाता ब्यूव:पिं ... जि सिबे योग्यपिं
गुलि दै फुकसित छखे चीका: जि च्वने थदु
जि धा: वना:, जि गुलिसित अन्या: या: वना
अहो ! जि गपाय्धंगु अपराध या: वना
गधायात द्य: या: वना
अज्या:गुहे अपराधया ह्लातं ज्यानात:गु सलामी व
सेवां हे व कारय् महान् जूगु ख:
अय् व हुखमानचा जि वयाथाय् वंगु मखना
बुं छेँ वनी, छें बुँ वनी
स्वैथाय्सं वंगु मखना
व वेखाभाइचा पसलं छेँ वनी छें पसलय् वनी
वैथाय् वंगु मखना
आहा ! वैथाय् सुं मवंमा गुलि ज्यू
जागीर नया: जक म्वायेत जन्म जूगु ख:सा
जागीर मदया: सी हे ब्यु
जि थज्या:गु अपराध सुनां मया:सा गुलि ज्यू
आहा ! व ज्याय्खेले मदुगु अड्डात चचकना: अन
तिनख्य: जूसा गुलि ज्यू
आहा ! वयाथाय् सुं मवंसा गुलि ज्यू
पिने वइबलय् नापं सुनानं हा:ना: मदया:
व छटपट जूगु स्वये दुसा गुलि ज्यू
नमस्ते यायेफक्व याये धुना नं
जिगु नुगलं हिसाब याना त:गुहे दु कि
व छह्म गधा ख:
अले व याकनं
गधा सिद्ध जूसा गुलि ज्यू !

क्षी उपेक्षित फुक्कं कुलि चिने
थ:गु ह्ला:– तुति स्वाये हानं क्षीसं
हानं विद्रोह पी क्षीसं थ:गु सलय्
आज्जु मदुगु अभियानय् आज्जु कायेत
क्षीसं लँ बुइके गुँ पर्वतय् नं, थ:गुहे तुति
क्षिजांदंगु मसानय् ब्यांचुलि सलं थ्वयेकेत
का हा ! क्षी सुं सरा ग्रस्त स: मदुंपि ल्वहं मखु
का थ्व क्वक्वचिनात:गु ख्वाउँभुतू तछ्या
वाउँ भुतूया अर्थ छु दु क्षीगु जीवनय्
ख्वाउँ भुतू भुतू मखु ।
क्षीत पनात:पिं लपंख्या: सु ख: ?
क्षीसं न्हुया वने, कं च्वका हे नं ललद्याक ग्वग्वतुइक
त्वाथ:या चुकू लिकया: दं कायेत स्वयाच्वंपिन्त
ह्लय्ग: अप्पां दारेयाये
आखीर क्षीगु स्वर्ग त्वत्वपुया:
स्वर्गया अभिनय यानाच्वंह्म खसु
ल: जुया: क्वाहां मवसे गय् गाइ ?
धुलय् लाना: मसुसें गय् गाइ ?

ह्मीचाःगु फसय् छगू नुगः

प्रतिसरा सायमि

थ्व छु ?
अहो !
सलाइ – जि
इथरं जाःगु ख्यलय्
न्वानाच्वना –
तुतां मरुह्म खू थें
याकाद्याका
फय् छत्थु वल कि
हाईं
थ्वहे ला जिगु जीवन ?
निभाः त्वयेवं नाइगु च्वापु
जि छु धात्थें स्याउला हः ला ?
अहो !
का स्व गंगालालं थुकलं बिल
धर्मभक्तं फुटबल थ्वात जितः
शुक्रराजं का ह्नां पति धस्वाकीन दः
दशरथं स्व स्व दः
च्व ... च्व ... का धाःगु
फसंपूगु लप्ते का धाःगु
अँ खः नि
फय् वयां जि छाय् सने ?
हिनुली हि ख्वाउँ ज्वीवं
जोशया हिटरया टुपिन थुने न्वाःला ?
स्वये,
जि टनिक मरुगु ह्म –

वर्तमान छगू अनुभूति

संघ 'यज्यू' शाक्य

ह्निछि ज्या यानाः नं
छगः प्वाः कःघाये मफुगु भारं
कय्च्यानाच्वंगु नेपाः (मेची–काली)
शायद् ... ...
थौंया घोषित जुयाच्वंगु विकाश
मिखा दयाः नं खंके मफुगु
थ्व ग्वाःग्वाः वरवरताया पःखाःत
शायद् थ्व छगू चुनौति
थौंया युगयात,
थौंया ईयात ।

जितः हनीगु सिन्का मकूंसा
जि – लप्तेया अस्तित्व
थुने जि तिसाय् हिरा थें
तर
क्वखं घालय् क्वाःसां ख्याये मफुह्म सा,
जिगु थ्व कमजोरी
कतांमरिया नुगःधाः
प्याःगु सलाइ जि –
नालय् ह्वःगु फकंमा
ध्याचलय् कुतुंवंगु वासः
जि छम्हं हे छु – छु

स्वपु कविता

आनन्द जोशी

वसन्त अथेंहे लिहांवन

ख ला थुगुसी नं
वाउंगु जीवन बुइकेगु यक्व इच्छात म्वाका:
वसन्तं दुस्व:व:गु दु कीथाय्
तर, बुँया चा अथें हे वेहोस तिनि !
ल: त्वने मखना: बुँया चा अथेहे चिरिचिरि बाया हे
चवनतिनि !
उकिं,
वा–पुसा ज्वना: वा पीत व:ह्म ज्यापु
बुँइ फि त्वपुयाच्वंगु खना:
लागिमिगि चाया: लिहां वं थें
वसन्त लिहां वन थुगुसी नं थनं !
ख:, वसन्त हानं छक: लिहां वन –
कीत, कीगु असमर्थतायात हिस्याना:!

खुसि थ: यस्सें गुबलें नं गनी मखु

खुसि थ: यस्सें गुबलें नं गनी मखु
गनीह्म खुसि मखु !
तर, गुलि असमर्थ व खुसि
छफुति निफुति यायां गनावनाच्वंगु क्रमयात पनेत !
ख:, सूर्यया प्रत्येक जतिं
साहुं छ्ग: निग: यायां शोषण या: थें
छफुति निफुति यायां त्वना
स्वस्वं हे चिब्या जुयावनाच्वन खुसि !
गं लिसे थ:गु ज:ख: फिस: फिस: खनाच्वन खुसि !
अरे, छं गा: म्हुया स्व
फिस: दुनेया ल: नं गुलि आतुर म्वायेत, म्वाना बीत !
ख:, थ: गनावनाच्वंगु खना: नं
सह्‌ याना च्वने मा:ह्म खुसि
खुसि खया: नं
व जिन्दगी ख:
छह्म भरियाया, छह्म कुल्लिया, छह्म ज्यामिया ।

पा:लूथाय् न्ह्यायेवं तु ल: खुसि मखु

तब्या जुइगु अभियान नुगलय् ब्वलंका:
खुसि
थ: निखेया सि ज्ययेका यंका च्वन
मानो व खुसि हे खुसिया अभियानया निम्ति
त:धंगु पंगल: ख: !
दनाच्वंह्म सि ला ग्वारातुल, ज्यलावन
खुसि निश्रय नं तब्या जुल
तर वं थ:गु प्रवाह तंकल
बुँइ थनात:गु ल: थें
पा:लूथाय् ल: घुसुहुं न्ह्यानाच्वन !
अय्, पा:लूथाय् न्ह्यायेवं तु ल: खुसि मखु
सि मदयेक न्ह्यानाच्वंगु ल: खुसि गय् जुइ फइ ?
प्रवाह नापं म्वायेत ला
खुसियात सि मा: !

न्हूदँया न्हू खँ

दुर्गालाल

ख्युंस्य लुमधं ख्वाः ब्वयाः थौं
क्रीत धैच्वन न्हूगु दं –
'गो छु हे जुल दंथ् – दसंया
छिमि सभा सम्मेलनं ?

लक्ष्य गुगु खः, वन्यगु गुगु लं
छुं ग्वसाः मग्वसें छिंपि
वन, वनां च्वन वन्यगु नामय्
हा ! गपाय्च्वः ध्वां छिंपि !

आस्य, पलख दिनाः बिचाः या
छाय् छिंपि थय् वै च्वना
आज्जु हे काय् मदुगु लँय् छाय्
चःति सिंत्ति छ्वै च्वना

स्वस्वखं हे थः शत्रुं
यां कयाः दाः वयेक नं
छाय् नुगःया स्याः पिज्वय्काः
ख्वय् मफुगु हां तिस्सलं

मजिल मजिल थ्व मजिल छुं हे
हीकि ह्लापां थःगु लँ
स्वःति उह्म नेता गुम्हेस्यां
छिम्त छ्वै हल मखुगु लं

मखु, ख हे मखु, वनेगु थय् मखु
अन थ्यनीं मखु थय् वनां
सो ख्वया च्वन न्ह्योन्य वंपिं
शत्रुया तुति क्वय् च्वनाः

अल्य गनं ह्लिल्य फैगु धा जि
छुं मस्यूपिं स्वां ह्लिलां ?
थन जि वय्धुन धाय्गु हे गय्
मात्र क्यालेन्डर ह्लिलां ?

वय्त जा आय्बू जि छिम्थाय्
किन्तु गो जिगु वय्गु लँ ?
थन जितः छिमि हय्गु जूसा
न्हू छगू नि संघ स्वं

मात्र दुर्वल कलम संकां
गय् थ्व पर्वः चीक्य फै ?
मुइक्य तुपतं हे मफय्कं
गय् थ्व ईब्यः हीक्य फै ?

मखु, छ्यनय् मखु, न्ह्यपु व नुगलय्
लालपात्या स्वां छुनाः
खंगु चायकाः दय्कि संहलह
फुक छथाय् छह्म थें मुनाः

शत्रुया अन्याः लुमंकाः
तं घृणा नुगलय् मुनाः
न्हूगु जोशं, न्हूगु होशं
लक्ष्य नं न्हू तातुनाः

फुक्क छह्म थें, अन्त यायां
रूढीगत व्यवधानया
तंगु छिमि संसार लुइक्यत
न्याय्कि याः अभियानया

छिमिगु गति हे लँपु जुया बी
स्वां जुया बी कं तकं
न्ह्याक्व हे तःजाःगु जुइमा
क्वच्छुना बी पर्वतं

छिमि मिखा द्यूथा ˎ पंति हे
थिकुक थिकु थिकु ताः बियाः
लालपात्या मुसुकया बी
छिमिगु स्वागत म्ये जुयाः ।।

छगू न्हू–दँ दना वइ

प्रवीण शुक्ल

छगू तःजाःगु हिमाल दुगु देश

गनला जि बूगु खः

थन, जिं थःम्हं हे धकिं चायेका स्वये फत

जितः मती लुल–

तःजायेमाःगु जि मखु हिमाल खः

गुह्म थः हे स्वयं तःजाः

जिला मात्र थ्वया छ्यं क्वछुके मबी ।

तर, देशया हि बिदेशय् न्ह्यानाच्वंगु खनाः–

सगरमाथा भुग्लुं च्वनाच्वन;

अले, छगू ह्मगस घानाः–

थ्व असह्य वास्तविकतायात न्हंके माः जिं ।

खः, गन जिं धकिं चायेका स्वया

जि चाल–

समृद्ध ज्वी माःगु जि मखु

जि बूगु देश स्वयं समृद्धिशाली खः,

तर, लाकां मदुपिं तुतित, लं मदुपिं नांगापिं

–थ्व यथार्थतां ख्वल्वपुयाच्वन

जिगु देया समृद्धि;

अले, छगू ह्मगस घानाः–

थ्व यथार्थता च्वत्त क्क हुयाछ्वये माः जिं ।

जिगु ह्मगस– असह्य वास्तविकतायात न्हंकेगु ।

जिगु ह्मगस– असह्य यथार्थयात च्वत्त क्क हुइगु ।

तर, ...छघुतु लःया लागि तकं सः तये मफैच्वंगु ईं

थ्व इलय्–

हि छगू आत्महत्या बुइकाःनं सी मफुह्म छगू आत्महत्या जि

अहो ! जिला तालं ग्वयातःगु क्वथा दुने थौं तक

जिगु ह्मगस पी मखन धाःसा छु याये

छगू मृत्यु – खिचा सी थें जाःगु मृत्यु

... मखु, ... मखु ... ।

जिं जिगु ह्मगस पी मानि

जि थनं पिहां बनेमाः

पःखाः थुनाःसां

लुखा तछ्यानाःसां

जि अले ह्मगस पिनाः ज्वायँ ज्वायँ सयेके

अले छगू न्हू–दँ हथासं दनावइ

तःजाःगु व समृद्धिशाली जिगु देशगात लसकुस यायेत ।

○

थौं वं बांलाक थुल

चिनियालाल बज्राचार्य

थौं स्वांयाःपुह्नी । त्वालय् च्वंगु विहारय् कक धायेक समाःयाना तःगु दु । न्ह्योखाइलय् निसें द्यके वनाच्वंपि मिस्तय् हाःसः दु । द्यःतुइकथं विहारय् बुद्ध पूजा शुरु जुल । थ्वाथःगु तुतःसफू दथुइ तयाः पेचाःखेरं बुरात न्याह्म खुह्म कुंचाय् च्वनाः तुतः हालेगु सुरसार याना च्वन ।

अष्टमानचा नं म्वःम्वील्हुयाः ह्निगःतिनि मिसां हियातःगु बिचय्बिचय् भूबानाः कय्कय् कुना च्वंगु वसः पुनाः बुद्ध पूजाय् सामेल जूवल । पूजा सिधयेकाः भन्तेया धर्मदेशना ध्यान बियाः न्यन अनंलि सकस्यां सरलय् नुगलं निसें श्रद्धा तयाः पञ्चशील नं काल !

"का जिला थौं पञ्चशील कया वया । नयेगु थीके बले भचा ख्याल या, लालि लाःवनी । थौंयात बक्षां नं थने म्वाःल । हेका खँ ला छाय् ह्नाये थौं ला तं न चाये मखु । धाधां कलाःम्हेसिया ख्वाःछक्वः स्वल । कलाह्म मुसु ह्निलाः भुतुली मि ख्वात ।

सुथय् जा जि नये धुंकाः लासाय् ग्वारा तुल । बक्षां लुमंसि वल छु लुमदंथें, पित्याःथें, ककु स्वत्ताःथें नुगःपा ख्वाउंसे च्वंथें जुया वल । उसुं मुसुं धायाः ग्वाखनय् च्वंगु थूथा चुरोट ज्वन हाकनं मती लुल–मयल थौं छन्हु त्वने हे मखुका । ल्ह्वने धुंकुगु चुरोट त्वःताः ग्वारा तुलाः पाह्लाः म्हूचि नाः म्हुतुसि दिकाः मिखा तिसिनाः चुरोट साःथें यानाः सुइंत सुइंत खाली सासः साल कुँ पिकाःथें यानाः फुरुरुर मिक ताहाकःगु सासः पिकाल । थुकथं हे आत्म-सन्तोष यानाः वं आह्लां न्ह्यः वयेकल ।

न्ह्यलं चायाकथं वाजं–गाजं दाफा भजन ज्ञानमाला भजनया हाःसः ताल । मात्ति चाचां लखं भचा पियाः रथ यात्राय् सामेल जूवन । भगवानया रथ ल्ह्वने धुंकुगु जुया च्वन । भभ नंक ऊवलय् वनाः भजन हालाः पलाः न्ह्यःने छित ।

बौह्निथ सम्पूर्ण नगरय् रथ परिक्रमा सिधये धुंकाः सकलें थःथःछेँय् लिहांवन । अष्टमानचा नं त्यानुक छेँ लिहां वया च्वंगु बखतय् लँपुइ गालिचाय् नपसल्यां ह्लाःत इसरा यानाः सताः धाल– थौं ला धाथेंहे जमे जूह्म लाना च्वन । द्वाःछ्वेलाः स्वरे स्वे गुलि जमेजू । धाधां छ्वेला भेगः उलाः लिक्क ब्वयाः क्यन । ह्स्स मिक बास वय् कथं वया म्हुतु जायेक ई वल । प्वाथं निसें पित्यानावल । नुगः चुं निसें मिप्वाला पिह्यां वःथें जुल । 'गुलिया तइबी' धइगु सः वयकथं वं दुने वनाः बेञ्चय् बुलूं थुचूं च्वन । 'थौं ला शील कइ तयागु दु, मय ... धकाः वं धाये मलावं हे 'का म्वाःल छ नं भिक्षु ज्वी तिनाला ! अरहत हे ज्वीगु ला छु !' धकाः वं रिकापिचाय् दंक छ्वय्ला बजि तयाः न्ह्यच्याकल । ह्निछि रथ यात्राय् चाःहिलाः पित्याना च्वंगु यइपुसे च्वंगु छ्वय्ला वास् अले पसल्या पासाया आंत आग्रह थ्व स्वंगुं स्थितिया बसय् लानाः वं 'म्वालका न्यागू शीलय् छगू शील तोफिनां छु जुल, बाकी प्यंगू या पुन्य फलला ल्यं दु हे दुनि' धकाः मत्ती तयाः वं रिकापि ज्वन । हाकनं ज्वाइय च्वंगु ऐला छखला नं वया न्ह्योने तयेहल । थ्व ला थौं मय बा ... छुं धाये मलावं हे

ऐला: मदयेक नं छ्वय्ला कथु ववांवनी याला, वया: खँ ह्लाई ! धाइगु स: वया ह्लाय्पनय् दुह्नांवन । 'ख नं ख: छ्वय्ला हे जति नये माल धा:सा ऐला छाय् मत्वनेगु । निता शील वन का, स्वंगू शील ला बाकी हे दनि' धका: मति तया: वं छ्वय्ला भ्वा: तित्युं ऐला : घुतकल ।

नये त्वने सिधयेका: वं धेबा बगलो स्वल मदु । ए थाकुचाय् मते ह्लां, धेबाला लिपा जक बी' धका: धायेवं पसल्यां मिखाग्व: तग्वका:– थौं या दिनय्नं सुनां थिका बीला क्या:... छें नं कया हकि रे ... धका: धायेवं व 'आ: थथें ह्य्' धका: धया: म्हुतु पिप्यु ततः पला: याना: छेँय् थ्यन । छेँय् थ्यबा दुगु मखु । दुगु फुकं ह्निग:तिनि जाकि कें चि कया: फूगु । छुयाय् छुयाय् जुल । तलय् कला:म्हेसं जा थुया च्वंगु थ्वीका: तीजक कला:या सन्दूसचा चायेका: ह्निचा दुने च्वंगु नितका दां कया: स्वारा म्वारां स्वाहानं ववाहां वल अलय् तप्यंक न पसल्या या ह्लातय् तइबिया: – जि थुलि नं बी मफइह्ला ताया ला ? धका: नुग:पा तस्वाका: बजारय् पाखे धिं धिंमिक पला: छित ।

बजारय् दथ्वी थ्यं बलय् समेयाना: वइच्वंपि यक्को मिसा मिजं वं खन । अनथाय् हे छह्म अतिकं बांला:ह्म मयुजुं अर्धनग्न जुया: तइसे च्वंगु नुग:पा यचुसे च्वंगु जँ, यच्चुस्से च्वंगु लप्पा व पिलाक्व खना: व मुग्ध जुल । वइत वं स्वया च्वना । वइगु हिसिचा दुगु मोहनीं जा:गु पह: खना: वया काम दृष्टि चाल । मिसा थ:गु लँ लिया: खने मदये धुंका: वइत हाकनं सुथय् शील कयागु लुमंसि व । धत्तेरीका ! स्वंगू शील नं फुतका । बाकीगु निगू शील ला जि अवश्य पालन यायेका धका: मत तया: व छेँ थ्यन ।

बहनी जा नये धका: पिराचाय् च्वनेत मनेवं कला:म्हे स्यां न्वात – शील कया धयागु मखुला ? गनं जक त्वना व्वागु ज्वी ! छाय् धका: धा:गु न्यने कथं वया म्हुतुं अनायास प्वाक्क मिंक पिहां वल – मत्वना, साय् लाने त्वनी ... धाये मलावं म्वाल म्वाल पा: फया दी मते । शील कयागु वहेला ? भपिका धका: जा भु न्ह्यच्याकल । जा न नं वइत सुख मदया वल । प्यंगू शील अथें हे वन का । आ: बाकि छगू दनि ... थ्व छगू जक सां पालन यायेका धका: मती तया: जा नन । जा ननं ह्लाय्पनय् ... जिगु ह्निचाय् च्वंगु नितका दां खने मदु । छिसं कया दियाला ? धका: धा:गु स: ह्लाय्पनय् दुहांवन । मकया: धका: धायेवं कला:म्हेसं सुनां जक खुया काल ज्वी धका: धा:गु शब्द न्यनेवं वया नुग: ख्वाउँसे च्वना वल । जा प्यय् कथुं कुहां मवन । छगू नं शील ल्यं मन्त, धइगु मती तया: अथें नुसिला: दना वन ।

कन्हय् खुन्हु सुथय् हाकनं उसिमिक विहारय् भन्तेया न्ह्योने अपराधी थें जुया: थुचुं च्वं वन । वया म्हुतुं पिहां वल – भन्ते, क्षमा याना बिज्याहुँ ह्निग: कयागु पंचशील ला जि छगू हे पालन याये मफुत । थुकिं जुया: थौं चान्हय् बांलाक न्ह्यो हे मवल ।

भन्तें गम्भीर भावं धाल– शील कयाथें पालन ला यायेहे मा: । स्व, तर छंत तृष्णां साल ज्व । छगू तृष्णां मेगू तृष्णा साली अले वं हाकनं राग... द्वेष ... पाप ... सालाहइ ।

अय्सा थ्व पाप कटे यायेत जि छु प्रायश्चित याये माली' धका: वं न्यनेवं भन्तेनं हाकनं धाल– ह्निग: यागु शील ब्रत भंग या:गु जुया: छन्त दुख व पश्चातापया भाव वल धा:सा थ्व हे छंगु प्रायश्चित ख: । हाकनं थ:म्हं यानागु पाप अपराध स्वीकार यायेगु नं मेगु प्रायश्चित ख: । म्वा:ल मन यात शान्त या, धका: ब्यूगु उपदेश थौं वं बांलाक थुल ○

सिना वने न्ह्यः

केशव शाक्य

खसु ध्यानाच्वंगु पल्ली न्यंक निभाः इल । बुलुहुं बुलुहुं हा पवाल्ल थहां वयाच्वन । थहांवःगु हा फसय् बुलुहुं बुलुहुं तनावनाच्वन । निभाः लुमुलुमु धाधां वइच्वन । निभाः कःमी न्यंक त्वल ।

भुनातया, अय्‌नं ह्म थुरुथुरु खानाच्वंगु खात । नकतिनि भचा लुमुलुमु धाल । ह्लापा ह्लापा जि थुलि चिकु मताः । तर, थौं-कन्हय् ... छु जूगु, ... छु जूगु ! निभाः व मकः ला घौ पलख त्वःते फुगु मखु । खः, ... थ्व इलं यानाः थथे जूगु । थ्व ई व ई मखय् धुंकल । थौं कन्हय् ला सासः या गति नं ह्म जू थें च्वं । याकनं याकनं सासः ह्लाये धकाः स्वये, न्ह्याक्व या अथेहे । बुलुहुं सासः दुहां वइ, बुलुहुं पिहां वनी । छकः व ई नं मछ्यलागु मखु ... जिगु छाति बरेया ज्यासलय् भौ ख्वायेबलय् थें सं । उबलय् छकः छकः न्याक्क सासः ह्लाये बलय् तागत बुल्ल नुगः दंक बुयावइ । तर थौं-कन्हय् ... ...

छेँया मनूतय् नं जि दु मदु छुं वास्ता मखु । सुथय् छकः सिलुचा वयाः क्वथाय् वँ पुइ । बस् अले सुयां ह्लिछि तक छुं वास्ता दइ मखु । तः धिकःह्म काय् अड्डा वनी । वइगु छ्यनय् च्वंगु सँ हे गुलि तुयां धुंकल । तःधीह्म भौया मस्तय्‌त जक ब्वः बिब्यु लिमलाइ । माइलाम्हेसिया पसः धन्दा । घरि घरि माल ताल स्वः वनी, घरिघरि पसलय् च्वनी । साहिलाया कलाः बांमलाः धकाः नुगः मच्वं, ह्लिच्छि उखें थुखें त्वना जुइ । काइँलाया अरू हे ब्वने मगाःनि । न्ह्याब्लें फेल – न्ह्याब्लें फेल । न्ह्याब्लें स्व– ग्वाः ग्वाः मस्त जक । म्ह्याय्‌पि धाइ बिया छ्वये धुंकूपि । तःधीह्म म्ह्याय् ला जि स्वयाः न्ह्यःहे थ्व संसार याउँसे च्वंक त्वःता वने धुंकल । ग्वाः ग्वाः मस्त जक त्वःताः । जिलाजं नं भचा चीमिह्म लात । मस्तय् भचा दुःख का । ह्लापां लाः व जिलाजंयात बी मखु धकाः दते जुयागु खः, तर केहें भत छह्म मानेहे जूगु मखु । भिंद्यः खलःत– साप व्यवहार सःपि धकाः धिपि त्वःतूगुहे मखु । जि मचा छह्म अथें हे दुखं सिनावन । मेह्म म्ह्याय् ज्ञानिथकुं भिमफेडी । छुं हाल खबर स्यूगु मखु । ग्वःह्म मस्त दत व नं छुं स्यूगु मखु । अखुन्हु जक तःधीह्म छय्‌या ब्याहाः न्याः धकाः धाःगु । छु जुल थें, छुं स्यूगु मखु । चीधीह्म म्ह्याय् नं क्वसः बांलाक बी मफुगुलि तम्वयेकाः वंह्म वनं । छुयाये, बिया छ्वइबलय् छेँ भचा स्यना-च्वंगु पाः लात । बांलाक क्वसः तये मफुत । थ्व कपूत काय्‌पिसं नं भचा हे ग्वाहालि याःगु मखु ।

साहिलाया भौ नं गुलि चन्दालह्म लाःगु । न्ह्याब्लें स्व कच्कच् कच्कच् । माहिलाया भौ छह्म जक भचा हेरबिचाः याः वः । तर बफराया नं मचा छह्महे मदुगुलि मन ख्वः । ... ... ग्व, सुनां वास्ता याइ जितः । न्ह्याह्म स्व, जि खनाः घच्चाःपि जक । वसः छजु नं यच्चुक पुने मखं । जिगु मिखां मछुइ धुंकल, तर नं मुलुइ सुका हनाः परका जुइ माः ।

... ओ ह, व छह्म जक दुसां न गुलि अःपुइगु । ः तर व नं गुलि मत्यवं हे मन्त । थथे कष्ट नयेगु हे च्वया तल खनि । छुयाये दक्वं पूर्व जन्मया हे फल का ।

"बाज्या, जा नः वा हँ ।" नां नं मस्यू जि थ्व छय्यागु । न्ह्याब्लें थ्वहे छ्यनं नयेगु ई कं वइ। मेपिनि ला वास्ताहे मदु । छ्यनं तुतां ज्वंकल । उफ् ! थ्व जँ न गुलि स्याये माःगु । पयतुल कि दने मज्यू । दन कि पयतुइ । स्वाहानें क्वहां वने बलय् तुति पयारपयार खाः । कुतुं वनी धकाः ह्मय् ज्यू मदु । जिवं ब्यूबलय् जि थम्हं हे लिधंकागु स्वहाने थ्व, तर थः हे थहां क्वहां जुइ थाकुल।

... ... क्या याउँ साहुतय् । कपूतत ! अबुयात ह्मापं नकेगु गन गन, फां थें स्वाप्रा स्वाप्रा नइच्वन कपूतत । जि वल धकाः अय्क छकः नं थस्वये माःगु मदु । ... थ्व छु, जितः नकेगु जा ला ! जा छकू, कें भचा– दुरु बागू गिलासं । साहुतय् ला वाय् थाक नयेगु, कःकःचा सियातःगु तरकारी । जितः वा मदुह्म धकाः थय्क छना निता नायूगु दयेका बी धैगु मदु । साहुत ... ... खः, थुपि पूर्व जन्मया साहुत । ... थ्व छें ... थ्व छें जि दयेकागु ... जिगु हि -चःति दयेकागु ... थुपि स्व, ... बुरा बुरा जुइ धुंकल ... त्वःधूगु धलि छपु हिले मफुनि थुमिसं । अबुया गलखय् प्यंकाः नइच्वंपि साहुत । तोखाय् च्वंगु बुँ छकू मदु सा ... नइका साप । व बुँ नं जिगु चःति कमे यानागु बुँ तिनि । मुस्या पसः तयाः कमे यानागु छें बुँ थ्व । तर स्व, जितः नकातःगु थुमिसं । यःसा छप्ये जा घिचे या, मयःसा द्यां लानाः सिना हुँ । ... ह्मिनय् फुकस्यां ध्यलय् सियाः फौं फौं बजि नइ, जितः सुयां अय्क्क न्यने धैगु मदु ।

ख्वबि मुल्ल ज्वल । हेताःगु न्यतालय् बाः वल । कथु हहतित । जाप्ये धुतके मफु । न्यालु ... थ्व जा न्यलु । जिगु कष्ट सुनां मथू तर । दुरु जक त्वनाः दना । तं कुनुकुनु पिहां वल । जा भुइ प्वंका बिया, "कपूतत, जि सीगु पियाच्वंपि कपूतत । जुरु जुरु पलाः छिनाः कसी च्वंवना । कुने कपूत-तसें जितः छु धाल जुइ व जि थू । "बुरा जुया वःलिसे सिद्धि मदइ वल " धाल जुइ का । धायेके ब्यु –कलाःया पसि फाइपि कपूतत ।

... ... उफ् ! जँ स्यात । तसकं हे जँ स्यात । जि सिना वंसां जिल । छाय् म्वानाच्वनागु जि थथे । मिखां मछुइ धुंकल, ह्मायूपनं मताये धुंकल । न्ह्याब्लें ह्म ख्वाउँ । चच्छि चच्छि न्ह्यः मवये धुंकल । याकःचा । ... ... याकःचा म्वाना च्वनेमाः । ज्वःपि सुं मदये धुंकल । थौंने तक तारेमाम छह्म दुगु । व नं परलोक

सुधरे याना वन । साप भाग्यमानि । जि ? जि पापी । ख:, जि पापी । थ्व म्वा: म्वाकं नर्क भोगे यानाच्वनागु ख:, । थय्‌क दु:ख सुखया खँ ह्लायेँपि सुँ मन्त । ह्लिच्छि चच्छि याक:चा । पिहां नं वने मफुत । क:सि क्वथाय्‌ । क्वथां क:सि । बस्‌ ।

...... बजां छक: त्वने मास्तिवल । तर सुनां थना बी । बजां त्वने मखंगु नं व मदुसां निसें हे घा:सां ज्यू । आ: ला ह्लखाचिलं हे गन गन वान्छ्वया बी धुंकल जुइ । उखुन्हु नं न:कथिया सल दयेका: छुइ ह्लिताच्वंगु खना । छक: हाला ...अ:ख: कन भौ नं 'मस्तय्‌ ह्लिते म्वा:ला' धका: हक्कल । जि साप य:गु न:कथि व– जर्नेल साबं बकस बिया हगु ।

क:सि म्वलं निभा: पुल । चि चि धायावल । म्वलय्‌ छ्वथां चखुंचात चिरिचिरि हालाच्वन । जि मचाबलय्‌ निसें हे थ्व क:सि म्वलय्‌ चखुंचात साप जू व: । का... का... हय्‌ ... हय्‌ ... "भौच्वालं तिन्हुया व:ह्ल हाकुह्ल भति चखुंचा छह्ल ज्वन । जि ब्व:बिया । तेरे मया: । जि दना वना: ख्या: वने मफु । का स्व ... राम राम । अनसं च्वना: भति पा पुल । का का छंच म्वाराम्वारां न्ह्यल । हरे, जि दना वना: भौचिया ह्ला तु चखुंचित त्व:तके मफुत । जिगुहे न्ह्य:ने ... गयोगु हत्या स्वयेमाल। जि पापी ... ख: जि पापी ।

उफ्‌ ! कथु सुत । ल: त्वने प्या:चाल । "अय्‌ पूर्ण ... पूर्ण ... ! अय्‌ पुन्चा ... अय्‌ पुन्चा ।" सुनां हे 'हं' धा:गु मखु । सीवन सकलें ळवकमनीपिं । कपूतत ! कुलांगारत । उफ्‌ ! गय्‌च्वं प्या:चा:गु । तुताम्हं चुया । तुति खात । क्वहां वने फइ मखु थें च्वं ग्व, व छय्‌ छह्ल नं गन ह्लिताच्वन जुइ । जि क्वहां वइच्वना । जि थ:ह्लं हे थनागु स्वहानें क्वहां वइच्वना । स्वक: दी धुन । तर जि क्व मर्थ्यंनि । ○

कन्हय्‌

"निर्मल"

न्ह्याबलें सुथय्‌ ह्लाउं सूर्य: लुइ
ह्ला उँ निभा:यात पाचिना:
मफु मफु ल्वीग सुथ निभा: पा:वइ
थस्स: पाना: व ल्वगि
मनय्‌ मन्तुनाया जा: थाइ –
'थथे याये
अथे याये ये'
योजनाया खोल दुने योजना वइ
फुस्लु क्रान्तिया सीबाजं थाना: !
सन्ध्यां सूर्यया कुंग:गु मुस्या: च्याका:
पश्चिम दिपय्‌ यंका: बैत बाइ !
ह्लि मत्यवं सित थौं
मांया हे प्वाथय्‌
कह्लय्‌ कीसं ख्युंया प्वा: फाया:
अपरेशन याये
स्याफ: जुल खइ थौंया ह्लि
कीसं कह्लय्‌ थ:गु हिया बालि लये।

○

की लय्‌पौया न्हू:न्हूगु स्तम्भतयात च्वसु बिया: ग्वहालि याना दिसँ ।

छपाः किपा – वर्तमानया

केशर मान ताम्राकार

स्वये हे कुतुं वैथें च्वंगु कःसी च्वनाः केशरी भारा सिलाच्वंगु आः हे मखुत। कःसि नं अपाय्सकं तकूगु मखु। चिकं अप्पां सिया तःगु अयनं भुलिइ भुलिइ ह्वः दये धुंकल। स्वये आः हे कुतुं वैला थें च्वं। केशरीयात जःलाखःलां स्वक्वः प्यक्वः धाये धुंकल कःसी च्वनाः भारा सिले मते धकाः। धयां छुयाये मेगु दुगु मखु। वहे छकू कःसि ! थगु नुगलय् दरिद्रता न्ह्यथनाः स्वंगः भारा सिला च्वंगु अरु सिधःगु मखुनि। व थःगु हे धुनय्।

'यःमा ... यःमा ...' धकाः वया च्यादँ दुह्म काय् हाला वःगु सलं व थारा न्हल। छाय् छाय् धैथें जुल। मचा तलय् थ्यने धुंकल। मांह्म खनेवं क्वं न्यासि वाल। मचाया म्हुतुं पिज्वल 'यमा मरि ! यमा ... मरि ... !!' काय्या हर्षं जाःगु सलं केशरीयात दिक्क याना बिल। छकलं छकलं केशरीया ख्वाः खिउँसे च्वन। मनय् धौ बजि वाल। मरि ... मरि, गय्यानाः काय्या इच्छायात पूवंका बी थें जुल। वैत छुयाये छुयाये जुल। ख नं खः बुइकाः अपायधिकः याये धुंकल। च्यादँ दये धुंकल, बांलाक छकः धकाः मरि नके फुगु मखुनि। छकः काय्यात स्वल। ह्वाचः यागु हर्ष मदु वया ख्वालय्। केशरीं काय्म्हेसिगु खँ बांलाक थु हे मथूनि। छुं धायेत वःह्म काय्ह्म, आसं द्याःगु ख्वाः ज्यानाः आस कया हे च्वन तिनि।

'केशरी मय्जु ... केशरी मय्जु' कुने पाखें सः वाहां वल। केशरीं कःसि छ्यं क्वछुना स्वल। निखे खःमुलिसं ततःपागु मरि क्वबुयाः दना च्वंह्म ज्यापु। ज्यापु मरि बिइत दना च्वन। मरि खनेवं केशरीया मनय् अन्तरद्वन्द जुल। मरि बिइह्मगु ! उखुनु अष्ट मले नापलाःबलय् मैंया चिगु ब्यबाः नं थुगुसी हे याये त्यना धाःगु। अनं हे वःगु जुइमाः। मेथासं वैगुला गनं नं मदु। बिइ त्यःपिं मेपिं दुगु नं मखु। केशरीयात थ्वयाये वयाये धाये मफुत। मरि गय्यानाः कायेगु ? मरि काल धायेवं क्वसः नं तताागु हे तयेमाली भ्वय् जक जूसाला वने धायेका। क्वसः गय् यानाः तयेगु ? हानं ... , भ्वय् जक वनेत तिसा मदु, न लँ हे। काये मज्यू, लित हे बिया छ्वये माली। मत्ती खं वायेकाः केशरी काय्यात न्ह्यः न्ह्यः तयाः क्वाहां वल। खापा चायेकल। खापा चायेके न्ह्यः हे ज्यापुं मरि लिकयाः बिइत न्ह्यज्याना च्वने धुंकल। केशरीयात मरि कायें ... मकाये, छुयाये छुयाये जुल। ह्वाचः बिचाः याःगु खँ वं पिकाये मफुत। वैत इज्जतं पाकां सुया बिल। काये ... मकाये ! हानं बाता जक मखु, छता हे। उकेसं पचिता ! मरि नं गपाय् जक तागु। केशरीं काय्यात छकः स्वल। ख्वालय् ह्लिला भय्व्यू। गज्याःगु इच्छा ! केशरीं मरि काहे काल। मरि बिइह्म ज्यापुं केशरीया पहः खनाः अजू चायाः न्यन –

'मय्जुया म्हं मफु लाकि ?'

केशरीं लिसः ह्लिलः जक बिल । ज्यापु खंमू क्वबुयाः लिह्लं वन । मरि ज्वना च्वंह्म केशरीया ह्लाः खाः। बैत कँथं तिया च्वने धुंकल च्वास च्वास क्वसः ... क्वसः धाधां । मचा गबलय् माम मरि बिइ अले न्ह्याबलें थःत जिस्के याना: मरि नयाच्वनिह्म रामसाहुया काय्‌या न्ह्यःने वनाः नः बने धैथें बिचाः। तर मांह्म ... ! मरि ज्वनाः केशरी थाहां वल। ल्यू ल्यू मचा नं । तले थ्यनेवं केशरीं मरि स्वस्वं मत्ती खं ह्लाकल थौं सिकं कन्हेया ब्याः । थौं सिकं कह्लय्, कह्लय् सिकें कँस । गुलि जक तःजि याये मासे वः खनी । धिबा दुपिनि ला छु । तर जि। ह्लानं मरि गपाय्‌ता । स्व ... !' मचा मरि स्वस्वं ई चुलु चुलु वंकाच्वन । मरिइ कुति कुति न्याना च्वन । केशरी मचाया पहः स्व स्वं थः थम्हं तुं ह्लिल ।सिथय् यागु मरि छकुचा त्वथुलाः मचायात बिल । मरि ह्लाती लायेवं मचा ह्लिलाः कुलेलम। मानो थः हे त्यात अले प्रतिद्वन्द्वि वृत । काय्‌या पहः खनाः केशरीं छकः क्सुकाः तल । मरि अथें इष्ट्रि-बाकसया द्यःने तयाः लासाय् फ्यतुल । लासा खँ खं वैत गरखेसे च्वना वल । प्यथाय् न्याथाय् परका तःगु परका तःसां इज्जतला म्वाना च्वंगु दनि व लासाय्। थःगु परिस्थिति लुमं लुमं वं नुगः काइयां मिकल। वया मिखाय् वनेधुंकूगु घटनात प्याखं जुयाः वल ।

नीदँ ह्लापा भौमचा थ्व छेँया केशरी । तःमि परिवारया छेँ ! मिजं आखः सः, भि, बांलाः धकाः मां बौ लय् लय्ताः । दाजु नं उतालं लय्ताः, केहें भि थाय् लात धकाः । तर मिजं भिनां छुयाये । माजु, बाःजु दाजुभत व पीभत उथेंयापिं ! छह्म थे छह्म ! छपति हे जि पाखे मदु । जि खनकिला छेँ छेँ धाइगु । आखीर ह्लकागु छु दु । जि ला छुं यानाथें मच्वं । मस्यु इमि मत्ति छु दु । अऌ खःगुं मखुगुं खँ न्ह्यथनाः माजुं बेश्या तकं धाल । अय्‌न सह याना च्वना । सहः यायेगु सहश्र गुण भाःपिना तर गुलि सहयात उलि हे ठुं क्वत्यला ह य च्वन । तःधिकःह्म म्ह्याय् बुलं स्वतक मस्वः । माःसा याइ धकाः तामासा स्वया च्वन । बौम्हेसित धाःसा सह:नि याना च्वं धकाः धाइ । थः थम्हं तुं स्टोभ च्याकाः जा थुया नयेमाः। म्ह्याय् बुयाः निदं दुबलय् ब्यागलं च्वन । जिला थः थम्हं तुं अजू चाः । जितः हे याउँसे च्वन । दुसा नल, मदुसा मनल । माजु ब्वाःजुया धुंकिला न्यने म्वाःल ।

छन्हु बौह्म अड्डां खते जुयाः मरसय् वन। जिगु कर्म ... । वनाः ग्वःन्हु मदुवं मन्त धैगु सुचं वल । चिधिकःह्म काय् प्वाथय् दु । छुयागे छुयाये । बने मते धकाः गनागु नं खः, छुयाये मानय् मजू । न कालं साला काल न ... ! ख्वाः तकं स्वये मखं । म्ह्याय्यात गज्याःगु यः, अयनं सी त्यंबले ख्वाः तकं चूमलाः । अन हे काज क्रिया यात हँ । जिं थःत तुं दोष बिया च्वना । सुनां तकं हःपाः बिउवःगु मखु। दाजु छकः वल । मां बौ ला ह्लापा हे प्यला मपाक मन्त । आःतकं दुगु जूसा !

'यमा ... ! यमा छु याना च्वनागु ?'

म्ह्याय् कल्पनाया सःलं केशरी थारा न्हुल । वैत सःतूगु धैथें च्वनाः 'हं' धकाः लिसः बिल। मांम्हेसिया पहः खनाः कल्पना छकलं ग्यात । न्ह्यःनेसं तया तःगु लाखामरि खनेवं इहिपा लुमंकल । त्यासे जुइ धुंकल, अयनं पासा मलूनि । थःगु खँ थःके तुं सुचुकाः

हानं न्ह्यसः लत –

'मां, ह्मसुख मदुलाकि ? मरि गनं बिइ हःगु ?

'जिमि पाजुया म्ह्याय्‌ बिया छ्वइगुया मरिका' थुलि धयाः क्वयाः पाखे मिखा ब्वयाः हानं नवात 'द्यः नं खिउँसे च्वने धुंकल, जा नि थू हुँ । जाकि दुला स्व । कपाः स्याना च्वन, दःला मयल छिमित जक थु' । तले वने त्यंह्म म्ह्याय्‌या ह्लाती पाछै खनेवं हानं केशरीं नवात –

'आम पाछै गन कया हयागु' ?

'अं ... मिनाचा पिन्थाय्‌ वयबय्‌ ! मिनाचां बिया हःगु ।' ग्या ग्यां धाल ।

मिनाचिया नां न्यने मात्रं केशरीं तं पिकाल । अय्‌नं वाक्कुछिनाः सम्के यायेथें म्ह्याय्‌म्हेसित धाल 'स्व मैं, जि छन्त ग्वःकः धायेगु मिनाचापिन्थाय्‌ वने मते धकाः । जिं छन्त खःगु लँ क्यना च्वनागु खः ।' मांम्हेसिया खँ ध्वा मथुयाः कल्पनां न्यन, चिसलं 'मखु मां' छाय्‌ मिनाचापिन्थाय्‌ वने मते धयागु । मिनाचां कीत छु स्यंकूगु दु । बरु गबलें छु, गबलें छु बिया हया च्वन । बरु आवंनिसें वने मते धाःसा वने मखु ।' थुलि धयाः कल्पना थाहां वन । वया मनय्‌ धौ बजि वाः थः मांया खँ न्यनाः । वं थुइकल वने मते धाःगुया रहस्य । मिनाचिया दाजु दुर्गुलि । मखु, मिनाचिया दाजु भिं, बांलाः, गज्याःगु मतिना याः जितः । जिपिं निम्हं छह्म हे जुइतिनि । मतिना पाप हं ! अय्‌सा छु, जिमि मामं दः बांलाक बिया छ्वये फंगुला ? फैमखु ..., उकें मतिना गथः यायेमाः । मेपिन्त स्यंकल धायेवं जित : स्यंकी मखु वं, गबलेसं । मत्ती खँ लुइकु लुइकुं जाकि सिलेगु मत्ती तल ।

कुने मांह्म थःगु हे धुनय्‌ – ल्यासेह्म म्ह्याय्‌, अले थःगु आर्थिक अवस्था । म्ह्याय् स्यनी धकाः व तसकं ग्याः । इज्जत खनाः व चेत । मिनाचिया दाजु मभि धकाः केशरीं ह्लापां निसें स्यू । उकें थः म्ह्याय्‌ इमिथाय्‌ छ्वये मयःगु । तर कल्पना । बिवाः बिचालं न्ह्यः वःगु हे मचाल केशरीं ।

थौं धाधां कह्नय्‌ धाधां, थौं उखुनु मरि काःगु थासय्‌ भ्वय्‌ । क्वसः बिइमाःगु भ्वय्‌ ! ब्वनापौ बिइकें बिइके हये धुंक, जोछिं वा धकाः । गय्‌ यानाः क्वसः तयेगु, गय्‌यानाः भ्वय्‌ वनेगु । न तिसा, न वसः । थःगु बाखं कँ कं द्यःया न्ह्यःने च्वनाः केशरीं खवबि हायेका च्वन । अयनं द्यवं मिखा कंगु मखु । अनयास केशरीया मिखा लुँयाह्म थःम्हं पुज्याना तःह्म द्यःयाके लात । वया मत्ती अने तनेगु खँ लुल । थौं कह्नय्‌ द्यः मिइगु चलन ! द्यः मियाः सेंठ जूपिं बङ्गलाका बङ्गाला दना च्वंपिं वया मिखाय्‌ प्याखं ल्हू वल । नयेत मदुह्म मनू, थौं काजी जुया च्वंगु । वैगु मनं धाल 'खः खः आःबलय्‌ थ्व द्यः ज्वनाः मिउ हुँ, छंगु दुःख दक्व फाला वनी । ह्लापा यागु थासय्‌ वये दै । म्ह्याय्‌या इहिपा बांलाक याये दै हानं वैत छखें धाल :– थःम्हं पुज्याना तःह्म द्यः मियाः तःमि जुइत स्वइह्म । धिकार छंगु बुद्धि ।' वादि प्रतिवादि घोर धमासानं ल्वात । आखीरय्‌ वं द्यः मिइगु हे उजं यात । ह्लाः थरथर खाकाः आसनय्‌ च्वंह्म द्यःयात ज्वन । मनं मबिउ, अयनं ... ! द्यः तसकं तःधिकः मजूगुलिं जनिखय्‌ चिनाः क्वसः न्याना वये धकाः श्वयाः पिहां वन । क्वसः न्याः वनेगु धायेवं कल्पना पक्क जुल । ह्निगः तले धिबा छगः सदु, थौं क्वसः न्याःवनेगु ! शंकां थाय्‌ काल ।

केशरी लँय् थ्यन । वँत छुयाये छुयाये । द्यः गबलें मी नंह्म मखु । द्यः जनिखय् दु, तर गन मिइगु ? वं सिइगु नं गनं । अव्व मिजं मखु, मिसा मखा । व द्यः ब्वया त.गु छगू क्यूरियो पसलय् दुहां वन । दुहांला वन, तर खँ पिज्वये मफु अथें ठिङ्ग दनाच्वन ग्याः चिकु पहलं । सुनानं खंसा वँत छुधाइ का ! अथें सुम्क त्वालां स्वया च्वंह्म केशरी याके पसलें न्यन 'छितः छु मालथें ?'

'अं ... अं ! खँ पिज्वये मफु । केशरीया पहः स्वयाः खग्गुह्म पसलें हानं धाल 'छु मिइगु दुसा धँदिस् !' मिइगु धँगु खँ पसलें पिकायेवं केशरीं भचा सासः थकाल । वं थःके जँय् च्वंगु द्यः पिकायेत उसि उसि सन । बल्लं द्य. पिकाल । ह्मासुसे च्वंह्म द्य. खनेवं पसलें मिखा तग्वः यात । ज्या खँ जुल । तर तर पूवने मलाःनि निह्म मनूत गनं वः गनं, वया खतं ज्वन । केशरीयात नं ज्वन, नापं पसलेयात नं निम्हेसितं यंकल पुलिसतय् ज्याकुथी । केशरीयात केरकार यात पुलांह्म द्यः ज्वना वःगुलि । वंला थःगु सत्यता उल 'थ्व जिमिगु हे द्यः, नये मखन, क्वसः मबिसे मगात, अकें थ्व हे मियाः तरे याये धकाः ज्वना वैगु' । केशरीया खँ इपि गन पत्याःजू धकाः । खँ पिकायेत सास्ति यात । तर असत्य खँ गनं पिहां वै । खः मधातले कुना तयेगु उनं जुल । नापं द्यः सरकारया क्वसः जुल ।

क्वसः न्याना वये धकाः वंह्म मांह्म आतलें मवः गुलिं म्ह्याय्म्हेसिया धन्दा कया च्वन । ख नं खः लिबाये धुंकल । द्यः खिउँ लिसे नुगः भारा भारा मिना वल । वलला धकाः गबलें व्याः पाखे मिखा -ं, गबलें द्याना च्वंह्म किजा पाखे । व सुम्क च्वंगु हे मखु । गबलें थुखे, गबलें उखे । अय्नं मांह्म मवः ।

मांह्म उखे काय् व म्ह्याय् लुमंकु लुमंकुं नुगः मछिका च्वन । लुमं लिसे छुयाये छुयाये जुल । हः हः पनाः वल । वैत थः पाजुपिसं छुधाइ धैथें च्वन मरि काः बलय् ह्लिलाः ह्लिलाः काल, क्वसः बिइ बलय् मवः मधाइला का । थःगु इज्जत खँ खं हिमि चाल । छकः हि हि लन मिखां ख्वबि तिकि नन । म्ह्याय् छकः लुमंकल अले मिनाचिया दाजु । वया नुगः काइइया मिन । छकः मू हाल । द्यनेत स्वल गनं द्यनेफइ । छखें ह्म स्याःगु. मू पुले नं मछि पयतुइ नं मछि । बिचाः बिचालय् व्वुके जुया च्वन ।

द्यः नलं खने दत । अय्नं म्ह्याय्म्हेसिया न्ह्यः वःगु मखुनि । ख्वाः नं स्वये हे गरखेसे च्वं । सँ जिग्रिङ्ग, भाःत सिइह्म मिसा थें । किजाम्हेस्यां तु तुं न्यना च्वन 'मां गबले वइतता' धा धां । लिसः सिर्फ 'वइ वइ' जक मवः । व्यालय् च्वंह्म व्यालय् तुं । मजिल द्यः त्वइसे च्वने धुंकल धैगु मत्ती तयाः किजाम्हेसित अथें तयाः वसि बँ पू वल । छेलि, मातं, च्वत, बँगः, द्यःकुथि । द्यःकुथी बँ पुया च्वंह्म कल्पनाया मिखा द्यः मदुगु आसनय् लात । वं खः मखु धाये मफुत । त्वालां स्वयाच्वन तुफि बँय् कुतुं वंगु वं मचाल । वैगु न्ह्यपुइ ह्मिगः वया मामं धाःगु खँग्वःत चाकःलि पां पां ह्मितल । धाल्थें वया मामं यंकूगु खैला थें । मामं अथे याइ धैगु वं मताः । तर थ्व छु ? वं थ्व व हे धाये मफुत । सिर्फ त्वालां जक स्वया च्वन – द्यः मदुगु आसनय् ।

○

थःत दयेकेगु पलाखय्

मंगलदेबी स्थापित

सिक्क वा वयाच्वंन, दिपाः हे मदयेक । सगंतय् भुनाच्वंगु सुपाँय् नं आः चिलावनी थें, अलय् चिलावनी थें, चिलाहे वंगु मखु । स्वयेहे ग्यानापुसेच्वंक नँ न्यानाच्वन । चुकय् मुनाच्वंगु लखय् बुलुबुलु थहां वयाच्वंगु लःप्वःचात स्वयाच्वंह्म ताराबीरं ऋसुकाः तयाच्वन, छपाः ऋयालय् च्वनाः ।

चिकिचाकूगु क्वथाय् छपाः सुकू व उकिया द्यःने ब्वपु सतरंजा । सतरंजाया द्यःने छपाः लासा । अले लासाया लिक्कसं छगः खैथल । तज्यानाः भू भू सीदयाच्वंगु अंगलय् छपाः निपाः किपा, किपाया क्वसं छगः बाकसचा । अले उकी छगः निगः वासःसिसि । बस् थुलिहे खः वयागु क्वथाया समाः धाःसां छायेपा धाःसां ।

ऋयालं पिने त्वलय्चायाः स्वयाच्वंह्म ताराबीरया थुसु थुसु मुसु वल । मुसु वयेवं ख्वाः नं च्यानावल बीत्यंगु निभाः थें ह्याउँसेच्वंक । ह्लातं ख्वाः त्वपुयाः लासाया लिक्कसंच्वंगु खैथल काल । अले खै ल्ह्वत । हाकनं व ऋयालय्हे च्वंवन । कँ तज्याये थें तज्यानाच्वंगु लःप्वःचां वयात सालातल भतिचा । तग्वःगु, चिग्वःगु लप्वःचात पवंगाइ ... ... तज्याइ ... ... स्वस्वंहे न्ह्याइपुसे च्वंच्वन । अय्सां व ग्यात । अले ग्या ग्यां व लासायुतुं ग्वारातुला छ्वत । छकः ताःहाकयेक सासः ह्लात ।

मिखा तिसिनाः द्यनेत्यंह्म ताराबीरया ह्वानं मुसु वल, ह्व ह्व पुइक । छक्वलं नुगःपा नं स्याना वल । अले छपा ह्लाः नुगःपाय् तयाः मेगु ह्लातं खैथल कयाः वं खै ल्ह्वत । हाकनं व ग्वारातुलेत स्वत । तर वयाच्वंगु मुसुं वयात ग्वारातुइके मब्यू । ऋन जक भ्वय्भ्वय्कंक मुसु वल । हानं दन । खैथल काल, खै ल्ह्वत । खैया नापं वं खन – छपातः ह्याउँगु हि । व थारान्हुल छकः, सात्त वंह्म थें । थुसुथुसु मुसु वयांतु च्वन ।

"बाबु ! धयागु खँ न्यनीह्म मखु छ । ह्वाउँगु फसय् च्वनेमते धयागु ला ... ऋन जक ताऊतवक ऋयालय् च्वंच्वनी । छु धाये ! ग्व ... ?" दिक्क चाःगु सलं वया मां लुखाय् दंवल ।

"मखु मां ! मुसुवःगु मखु, सत्य ! थन कथुइ छु छु थाःगु थें च्वंगुलि, जिहे मुसु तयागु । आः मुसु वइमखु । धात्थें वइमखुत मां ।" ताराबीरं थःगु ह्याउँ पालुगु ख्वाः सुचुकल ।

धात्थें मांया सुपाचं भुनाच्वंगु ख्वाःपाःया न्ह्यःने वं गबलेंहे खःगु खँ मह्लाः । न्ह्याबलें मखु मखुगु खँ जक ह्लाइगु । बाध्यतां हे वयात वया मांया न्ह्यःने मखुगु खँ ह्लाकीगु ।

मांह्म ऋसुकाः ततं तीजक तलय् थहांवन । लुखाय् सखनेवं ऋस्स लुमन वया, थः मांया ख्वाः । अले स्वदँ न्ह्यः थः ऋिगू तगिनं पास जूबलय् लय्तातां मांम्हं वयात घय्पुपुं धाःगु नं लुमन छगः छगः

आखःग्वःत –"बाबु तारा ! स्यूला छं ? थौं जिगु गुलिमछि पुलांगु ह्मगन पूवन । आः जितः तस्सकं बिस्वास दयेधुंकल – छीगु भाग्यय् नं सुज द्यः लुल । ख नं खः थ्व संसार कुमाःया घःचाः खः । थन दुखया ल्यू ल्यू सुख नं मवइ मखु ।

ताराबीर याकः काय्–बुरिह्म मांया वयबया छ्यवः स्वां । ताराबीरं काचाकाचां सासः ह्लात । हाकनं थःत कयाः बिचाःयात – स्वदँ ह्लापा, जब वं क्रिगू तगि पास यात । खःउबलय् गुलि वयात सेखं ज्वरं हीमही चायेकल ... ... गुलि लागिमिगि चायेकल ... ... न्ह्याबलें ह्लाय्‌वाः हृप्प तिनाच्वनी, मिखाय् नं जालि भुने थें ख्वबि भुनाच्वनीगु, छुं खनीगु मखु । छुं ह्लि लिनिसें ल्ह्वये न ज्गु । अं निसें ज्वरं मत्वःतू । बुःगःपा नं स्याइगु । लुमंकु लुमंकु हे वं मिखा तिसित । छाय्‌धाःसा, वं स्यू – वया मांया वयबया स्वां ळवाः मजुइ मखु । उफ् ... ... वयात लुमंके तक्क नं मयेल, थः मांया भविष्य गुली क्युंसे च्वनावनी आः ... ... ? क्रिकांमिकां हे दनी । छाय् धाःसा, ह्लियाह्लियं स्यँस्यं वनाच्वंगु थःपिनिगु आर्थिक संकटयात वं छुं बी फैमखुत .., अले ब्रह्मः लानाच्वंगु थःगु छें नं लिफ्याना काये फइमखु ... लिफ्याना काये फइगु नं गथे वं थःगु छेँयात ... ? जब कि वया छुं लजगाः हे मदुनि । आखिर लजगाः नं दये थाकु, छह्म टि. बि. या ल्वगियात ? वयात हानं मुसु वल ।

वं नापसंच्वंगु बाकसया खःनेच्वंगु तग्वःगु सिसि कयाः छगू चम्चा वासः त्वन । अले ताहाः सासः ह्लात । तलय् बइगलय् मांह्म न्यासि वनाच्वंगु सः तायेदयाच्वन, मिरि मिरि मिक । ताराबीरं छकः क्सुकाः तल ।

व वँय् थें हे जुइधुंकल । ह्लियाह्लियं दिक्क । वयागु जीवनय् तसकं भ्वखाय् व्वल । छाय्‌धाःसा वं थः मांया न्ह्यःने थःगु अवस्थायात खः खःकथं न्ह्यब्वये मफु । मांया न्ह्याइपुसेच्वंगु ह्मगसया तखागु छेँयात थुने मास्तेमवः । तर ... ... छु याये ! मास्तेमवःसां दुनावनी छाय्‌धाःसा, व मनूहे मखया बी धुंकुगु दु ।

ताराबीर याकःचा हालाच्वनी गबलें गबलें अथें अथें हे –'गथे धाये मां छन्त जि, जिगुपाखें छुं जुइ फै धयागु बिचाः तक्क नं यायेमते धकाः । हि ल्ह्व-ल्ह्वहे आकाळाकां सी यःह्म छह्म टि. बि. या ल्वगि छुं यायेफैगु नं गथे ?'

ताराबीर बुलुहुं दन, ख्वथाया उखेंथुखें चाःहिल । थःगु मिखायात नं वं ख्वथाया न्यंक छकः चाकःलि स्वयाच्वंगु वयागु मिखा वया बौया किपाय् वनाः तक्क दित । ह्लिलासूदंगु थः बौया किपा नं स्वया-च्वंगु खन ताराबीरं । वं स्यू – वया अबुया नं वहे ह्मगस ... वहे कल्पना ।

व दि वंगु बांलाक लुमंका तःगु दु – गुखुन्हु थः बौलिसे डाक्टरया क्लिनिकय् वन । खः उबलय्‌हे खः म्हुतु प्यखुलाः लिपा डाक्टरं मयः मयः न्ह्यु न्ह्यु धाःगु –"थन्दा कयादीम्वाः वासः याये, इन्जेक्सन बीके ... ... गज्याःगु गज्याःगु ल्वय् ला लं धासेंलि ..."

तर व भ्वाभःगु सान्त्वनां वयागु ल्वय्‌यात क्वलाके मफुत । वासः नयाः लनीगु ल्वय् खःसा ला निदं ह्लापाहे लनेमाःगु खः – थ्व खँ वं बांलाक थू । वं स्यू – आः वया म्वायेगु लँपु केवल छपुहे जक दनि, – अपरेशन !

"जिगु म्वायेगु लँपु अपरेशन जक ल्यं दनि ।"

स्वाभिमानी म्हपूजा

राजोपाध्याय, ख्वप

'ह्मपूजा' नेपाःमितय्गु छगू खुसियालि पर्ब खः । ह्मपुजा छगू नेपाःमितय्गु मसिसें म्वानाच्वंगु इतिहास खः । ह्मपुजा छगू नेपाःमितय्गु राष्ट्रिय चिं खः । खास ह्मपूजाया मू स्वापू सम्बत लिसे खः ।

'ह्मपूजा' म्हूगु सम्वत दुगु लय्तासं जू वःगु छगू ग्वसाः खः । वहे लय्ताः ग्वसाः राष्ट्रिय पर्ब जुयावन । थौं तक नं ह्मपूजा जुयाः धिसि मिसि दंक दना च्वन । थ्व ल्वःमंकां ल्वःमंके मफैगु ग्वसाः खः । सुनां स्यानां स्याये मफैगु जन जीवनय् दुबी धुंकुगु पर्ब खः ।

'ह्मपूजा' सम्बत शुरू जूबलय्या नेपाःमित गुलि मिलेयाःगु सः धयागु सभ्यतां बिलि बिलि जाःगु सूचं खः ।

'ह्मपुजा' सम्वत ग्वसाः ग्वःपि नेपाःमित थः थःगु

वँय् थें जुयाः छन्हु वं थः मां बौपिनि न्ह्यःने थःगु ब्यथा उलाक्यन । तर मांबौया मिखाय् ख्वबि खने वं व सुम्कच्वन । मयः मयः नं वं थः मांबौपिनिगु खँ न्यनाच्वन, ऋसुकाः ततं –"बाबु ! डाक्टर धयापिं तस्सकं मभिं । छपु मुलुं सीपिं इपिं । मेगु यग्गु धा जिमित बाबु । थ्व छता धायेमते ।"

जुरुक्क दनाः तारावीर हानं क्यालय् पयतू वन । तज्यानाच्वंगु लःप्वःचां वयात वयागु जीबनया द्वग्गीगु लँपुत लुमंका बिल । वयात ह्म छम्हं मुलुं जक तियातःथें च्वन । ल्वःमंकां नं ल्वःमंके मफुत वं थःगु हीन जीवनया भविष्ययात । व लागिमिगि चाल, हीमही चाल, घालय् द्वइथें माया यानाच्वंपिं मां बौ खनाः ।

"बुइकुसेंलि जितः म्वाये सयेकेत खुकुरी बी फयेके माः इमिसं । बौनं काय्यात माया यायेगु मखु, ल्वःमंकाः स्याये फयेके माः । मामं मतिनां ख्वबि हायेकाः पाचिनेगु मखु, गःपः म्वयेहिलाः स्याये फयेके माः । जितः इमिसं 'बाबु तारा !' धकाः धाये ल्वःमंकाः, उबलय् जितः अपरेशन याके ब्यूगु जूसा गुलि ज्यूगु । तर अथे मयाः इमिसं ... ... बस् जि बिषयात नं अमृत धकाः त्वने धुंगु दु । आः ला थ्व अमृत थें ज्याःगु वासः खनाः नं घच्चाये धुंकल । जि थःत थम्हंहे दयेके माःगु दु ।" तारां ह्लाः म्हू चिनाः वाक्कुछित ।

पिने वा अथेंतुं वया हे च्वन तिनि । दिपाः हे मदयेक नँ न्यानाच्वन, ग्यानापुसे च्वंक । अयूनं तारां काचाकाचां लाकां न्ह्यात । वयागु मनं वहे अपरेशन क्वथा' या लुखाय् ध्याध्या यानाच्वंच्वन । धात्थें गुलि फत उलि याकनं थ्यंकः वनेगु बिचाः वयाच्वन ।

हुइइयाँ हुइइयाँमिक वयाच्वंगु धाकुफय् अले इपःमपः कंक वयाच्वंगु वायात वास्ताहे मयासें, फसं घ्वानायंकूह्म थें पिब्वाना वन – वहे अपरेशन क्वथा पाखे ।

जन्मह्लि छगू जक वैबलय् हे खेँय् सगं कयाः जन्मह्लि न्यायेकीपिं । थ:गु जन्मह्लि हे खेँय् सगं कयाः न्याये-कीपिसं देया दक्वः मनू ऋणं मुक्त याना ब्यूगु दिंया लसताय् गथे सुंक च्वने फइ ? सुंक च्वने फइ हे मखु। थ्व, छह्म निह्म मनूया लसता मखु । थ्व सम्पूर्ण नेपाःमितय्गु लसता खः । सम्पूर्ण नेपाःमित-य्गु लसता जूगुलिं मिसा मिजं छैँया फुकं परिवार च्वनाः खेँय् सगं कयाः न्यायेकीगु ह्मपूजा खः । आर्थिक ऋणं मुक्त ज्वीगु धयागु ह्मचा जक लय्ताया खँ मखु । कय् कुना च्वंगु ह्मतिं चकनीगु खँ खः । धार्थे धायेगु खःसा स्वतन्त्र ज्वीगु खः । ऋणय् दुब्यूह्म सन्तानयात सिमा क्वय् हे बाय् दँ मखु धयागु धापू नापं दु । थुलित सुला ज्वी मालीगु जीवन खः ऋणय् दुब्यूगु जीवन । अजाःगु ऋणी जीवनं दक्व नेपाःमित मुक्त जुयाः स्वतन्त्र जूगु दिंया लुमंतिं मिंतिं छ्वये अवश्य सभ्यपिं मनूतय्त यइ हे मखु अकिं, राष्ट्रिय पर्बया रूपय् स्थायीत्व बियाः म्वाका तःगु ज्वीमाः ।

'ह्मपूजा' सुनानं अर्थे बियाः कया तःगु मखु । सुं ब्यक्तिया नामय् चले जूगु पर्ब थ्व मखु । ह्मतिं ह्मतिं ययेकाः याना च्वंगु ह्मपूजा खः । सुं छह्म ब्यक्ति जक ऋणं मुक्त जूगु मखसें सम्पूर्ण अबलेया नेपाःमित मुक्त जूगु दिं जूगुलिं सम्पूर्ण नेपाःमिया ययेक याना वया च्वंगु ह्मपूजा खः । ऋणं मुक्त गबलय् जूगु धकाः सिइकेगु सम्बत गुलि दत धकाः खः । मुक्त जूगु दिं कार्तिक शुक्ल परेवा खः । थौं, ऋणं मुक्त जूगु १०९७ दँ दत ।

'ह्मपूजा' १०९७ कः यायेे धुनां नं ब्याक्क राष्ट्रं थुकीयात धयपुइ मफैगु खँ अजुगतिगु खः । धार्थे छगू अजुगतिगु खँ मेगु नं दु । व खः, ह्मपूजा याना जूःपिं नेपाःमितसें हे नं थथे जुयाः थ्व न्यायेका वःगु खः धयागु आपाःसिनं मस्यूनि । थ्व जिगु थःगु हे अनुभवं थ्वीकागु खँ खः । बुद्धिजीबि वर्गय् हे जक थ्व थ्यना च्वंगु थें जि ताः । थ्व छगू प्रचारया कमि खः धकाः अवश्य वाःचायेके माः । थौं कीगु प्रचार थ्व गुलि जुया च्वंगु खः उलि अवश्य मचाः थें च्वं वः । नेत्राःतय्गु दथ्वी हे जक थ्व लाना च्वं थें जि ताः । भिगु ज्या व भिगु खँ मयेकीपिं मनू, मनू ज्वी फै हे मखु । वेँय्तसें जक मययेकी । भिं धायेके यःपिसं बेँय् धायेके यइ हे मखु । नेपाल सम्बत नेवाःतय्गु जक मखु सम्पूर्ण नेपाःमितय्गु खः । व दकलय् क्वातुगु स्वापू नेपाःया नेपाल सम्बत लिसें खः धकाः जि थःम्हंहे नं बांलाक मथुयानि मथूगु इलय् हे क्षेत्र बहादुर कायस्थजुया "नेपाल सम्बत छगू विवेचना" धयागु सफू पिहां वःबलय् जितः अप्वः बः ब्यूथें च्वन । थ्व सफू स्वयाःलि जि थम्हं हे मेपिं भाषा – भाषीत लिसें खँ ह्लाना स्वया बलय् अपिं नं तस्सकं लय्ताल । मथूगु व मस्यूगु खँ सिईके थुइके दसेंलि लय् ताइगु स्वाभाविक हे जुल। लय् ताल धकाः अमिसं नाला काइ धकाः जि धाये मफु छाय्ले धाःसा संस्कार धयागु छगू बचनं ह्नुया छ्वये फैगु विषय मखु । थ्वला थःगु विवेकं स्वयेगु विषय खः । थःगु राष्ट्रियताया आधारय् स्वयेगु विषय खः । राष्ट्रियता धयागु दुसुना वने फुगुयात धाये मखु । राष्ट्रियता धयागु स्यना वने फुगुयात धाये फै मखु। राष्ट्रियता धयागु मेगुली छ्यले फैगुयात धाये फै मखु । राष्ट्रियता धयागु सुनानं ब्यूगुयात धाये फै मखु । राष्ट्रियता धयागु सुनानं कक्कु ज्वनाः माने

याके वो वं जुगुयात धाये फै मखु । धाथें राष्ट्रियता धयागु नेपाल सम्बत थजःगु यात हे जक धाये फै । राष्ट्रियता थजःगु गौरव दुगु नेपालया उन्नति छाय् मजुल धयागु न्ह्यसः थुथाय्के दं वै ।

'ह्मपूजा' यानाः नेपाल सम्बतया लसता न्यायेकूपि अबलेया नेपाःमितसें क्वथिइक स्वयेगु बिचाः याः थें जि मताः । अबलेया नेपाःमितय्गु बिश्वास तान्त्रिकताय् खः । गुकिया दसु थौं तक्क नं ह्मपूजा यायेगु बिधिखे पुदंक दनि । गथेकि की ह्मपूजा यायेत मंदः दयेकेमाः । मंदः धयागु आत्माया रुप सालाः न्ह्यःने तये हःगु हँ । थ्व तान्त्रिक कथं खः । मेमेगु नं अथे हे खः । गथेकि की तःसि गबलें हे पूमज्वीगु फल हँ । तःसि थें हे की मनू नं गबलें पूमज्वी मा हँ । स्यांगुलि मदयेकं हे मगाः स्यांगुलि सिमाय् आपलं आपाःहे सैगु फल खः । स्यांगुलि थें हे की नं आपलं आपाः दयेफये मा धाःगु हँ । ख्वःसि मदयक हे मगाः । ख्वःसि फिनाः माः मबुइगु फल जूगुलिं की गबलें हे माः मबुइमा धाःगु । जजं क्वखा क्वमखासे हे मगाः थकीं भुत प्रेतं थिइ मफयेमा धा,गु हँ । ताहाःगु इताः मत मच्याकुसें हे मगाः । थकि न्ह्याथें जाःगु बिघ्न बाधा नं अग्नि भश्म याये मा धाःगु हँ । थुगु कथं कायेबलय् तान्त्रिक मतं त्वपुया तःगु धकाः तप्यंक खने मदु गथे धाये फै ? अकिं, अबलेयापिं मनूत तान्त्रिकताय् बिश्वास कया च्वंगि जूगुलिं तप्यंक सिबाय् स्वये सःपि मखु । गुकिया फल नेपाःया बिकास ज्वी मफुत । आर्थिक स्वतन्त्रतां जक देश बिकास मजू धयागु थ्व घटनां बांलाक प्रमाणित याः । खास देशया बिकास राजनैतिक स्वतन्त्रतां जक ज्वी फै धयागु ग्यसुलंगु दसि थकिं बयं । अबलेया नेपाःमितसें राजनैतिक कथं स्वथे मसः धयागु ग्यसुलगु दसि थ्व खः । भौतिक साधनयात तान्त्रिक रुपय् छ्यलेगु बानि हे अबलेया बिशेषता खः धयागु ह्मपूजाया बिधि ह्वयंगु दसि खः । तान्त्रिक बिश्वासय् मच्वसें राजनैतिक बिश्वासय् च्वंगु जूसा थःगु राष्ट्रियता प्रति राणा ३ सरकार चंद्र शमशेरं हेप्पय् यानाः सम्बतं देशयात मेपिनिगु उपनिवेश अवश्य याये फै हे मखु । उपनिबेशं देश थाहां वै मखु धकाः राजनीति स्यनीगु बिषय खः । राजनीति वैगु आर्थिक स्वतन्त्रताया राष्ट्रियता हे बल्लाःगु व क्वातुगु तुति खः । बिना राष्ट्रियतां थःगु तुति थः दने फै मखु । राष्ट्रियता म्वाकेगु धयागु हे थःगु तुती थः दनेगु खः । कतःया तुती दनाः थः न्यासि वने सइमखु । थः हे न्यासि मवंसे आजु कयां स्वाभिमानि ज्वी फैमखु । स्वाभिमानि मजूगु राट्रियता ख्युंगु कोथाय् च्वनाः सुचिकाः ज्या यायेथें खः । स्वाभिमानि मज्वीकेया लागि हे राट्रिय स्वतन्त्रता लाकेगु ज्या याइगु खः अकिं, स्वाभिमानि मनुष्य जाति थ्व गबलें हे सह याये मफैगु बिषय खः । खास स्वाभिमान राष्ट्रियताया आधारय् च्वनी । राष्ट्रियता मम्वायेकं स्वाभिमान जकं म्वानाः बिकास दै हे मखु । ह्माः तुति मदुगु ह्म ग्वारां छुं हे श्रम याये फै मखु । बिना श्रमं उत्पादन ज्वी फै हे मखु । उत्पादन हे मदुसा बिकास ला दै हे मखुत । बिकास मदुगु जीवन म्वाकं सिक खः । स्वाभिमानि ह्मपूजा या बारे जि नकतिनि थूम्हं धथे खथें छिक पिसँ ला दक्कले ग्यसुलंक खनी धयागु भाः प्यु प्यूं ह्वानं छ्कः म्वाकं सिक् ज्वी सुयां यइ मखु धयागु न्ह्यथनाः 'स्वाभामानि ह्मपूजा' यात दुनुगलं निसें भितुना ! ○

डेथ्‌थ भायलो जनबलया भूमिका

उद्धव मास्के

लक्ष्य कथंया सुथ ला अऽ नं भतिचा तापाःनि । ‘‘सकलें दँ – सकलें दँ’’ धकाः खा महायेकं सुथ जुइमखु धैगु खँ इलं यक्वं हे लिपा जूसां नं जनतां सीधुंकुगु खँ खः । खा नकतिनि जक हाल तर सुथय् मजूनि । नसंफःगु चा फमपूनि । चा अत्यारि जुयाः कह्लया लँपुइ पंगलः जुयाः थिंकि दना च्वन तिनि । न्ह्याये माःगु ईया इतिहास मन्ह्यामें लिकः जुयाच्वन तिनि । उकि थन चां क्वत्यला तल । उकिसनं गुँ जूगुलि थय्‌भनं ख्युं कि – लँ दापा जुइगु भय दु । स्याःचाःपि ह्लाःथें स्वाःप्वाःहे मदिक्क किरिररर किरि-ररर यानाः गुँवीत हालाच्वन । भ्याः भति हे फय् मसंगुलि सिमात फितिक्क हे मसंसे मनू स्याना मनइपि लाखय् – लसितथें प्रतीत जुइक दनाच्वन । गोलिला चले जुया हे च्वंगु दु । मदिक्क गोलि चलेजुइगुला थ्व थाय्‌या विशेषता हे जुल । अले गोलि लाःह्ल मनू चिल्लाय् दनिगु गोलिया प्रतिक्रयात्मक लिसः खः । थनया फय्‌या अणु अणु पतिकं बारूदया गन्ध दु । बारूदया गन्ध मनूतय्‌त मतिं उकिं थन साःसः फीत तकं थाकु । स्वःस्वःथाय् कालया पास्व दु । पलाः पलाः पतिकं मसां नवः ।

थ्व थाय्‌या नां खः Death valley । थ्वया अर्थ खः – मृत्युया मां । थन च्वंक्व मनतय्‌गु जीवन अशुरक्षित । इमिगु पलाः पलाः पतिकं काल ल्यू ल्यू वइच्वंगु दु । पलाः छपलाः जक व्दंसा नं कालं नुनिगु भय दु । उकिं थुजाःगु ग्यानापुगु थाय्‌-यात Death valley धकाः नां छुकुगु जुइमाः । मनूत मुल्याह्रा । काल खनाः नं मग्यासें निखलः मनूत थन दत्तें हे जुयाच्वन । ईमित थःथःगु काल स्वयाः नं शत्रुया अप्वः चिवा दु । ईपि न्ह्याबलें छखलकं मेगु छखलःयात न्हंका द्वयेगुली चिउताः तइच्वनी । व निखलः मदयेव छखलः सुलुप्य जुयाः म्वाना च्वंसा मेगु छखलः सुलुप्यायात बाध्यतां थःगु हि त्वके बियाच्वंपि । छखलः तःमि जुयाः कावाः धका वइपि जूसा मेगु छखलः आतापुति स्वतिकाः चिमि अले फ्वंगि धायेकाः च्वंपि । इलं छिंपि, तरकं याउँ ताःपि अले तःमि जुया च्वंपिसं उगु ईया ब्यवस्थायात घय्‌सुनाः कागु जुइ, गुगु ब्यवस्थां चिमि अले फ्वंगि धायेका च्वंपित सी नं मफयेकाः – म्वाये नं मफयेकाः विष ह्वला तइ, काका, बाबुचा याना तयेगु स्वइ, थःगु ह्लाःया द्वलपाँय् तयाः थः यत्थे प्याखं ह्वइकेगु स्वइ तर चेतनाशील मनूतय्‌त स्वैगु ह्लाःया व्दलपाँत् च्वनाः म्वाये यइमखु । सुनानं धाःधाःथें प्याखं ह्रुइ मन दइमखु । मनूतय्‌गु बिचाः स्वतन्त्र जुइ । वैत थः यत्थे म्वाये मन दइ – थः यत्थे प्याखं हुइ मनदइ उकिं वं न्ह्याबलें थःत स्वतन्त्र तायेकेगु स्वइ । बाबुचा जुयाः म्वाना च्वनेगु जीवन खनाः घच्चाइ । जीवन धैगु हे प्रगति खः । प्रगति हे मानवताया उद्देश्य खः । प्रगति धायेबं हें खिचोलोत

धाक्व खित्त खिनाः न्ह्यदुयायेगु जुइ । सुयां बाबुचा जुयाः इमिसं थःगु थितांमनिया तालय् प्याखं हुइगुयात प्रगति धाये फइमखु । स्वँगु मिखाया भाषाय् म्वायेगु जीवन हे – जीवनया परिभाषा मखु । थःगु हि त्वनीह्म पतित स्यानाः याउँक द्यनेगु हे जीवनया परिभाषा खः । थःत यःकथं, यःबलय् यत्थे प्याखं हुइगु स्वतन्त्रताया चि खः । उकिं बाध्यतां प्याखं हुइकेगु स्वँपिं लँ दथुइ धस्वानाच्वंगु कं खः । व कँथं मनूतय्के नुगलय् च्वंगु साहसयात चिचिमचि त्यानाः स्यायेगु स्वइ; नुगलय् मन्ह्यंक ग्याःपहः क्वचिना बीगु स्वइ गुकिं यानाः न्ह्यःछुयायेमाःह्म मनूयात इतःमितः कंका तइ अले लिखतं सालाः थः न्ह्यःछुयायेगु स्वइ । थथे थः जक न्ह्यःछुयायेगु स्वइपिन्त शोषक धकाः धाइ गुपिंगु ज्या न्ह्याबलें थःगु ब्यक्तिगत स्वार्थया पूर्ति यायेगु जक जुइ अले मेगु छखलःयात शोषित–पिडीत जनता धकाः धाइ गुपिं थःगु निम्ति मखु वरु कःकिया निम्ति वाध्यतां म्वानां च्वनी ।

शोषक अले शोषित गुबलें मिले जुइ फइमखु । इपिं लः व मि थें पाइ । उकिं इमिगु दथुइ थःथःगु स्वार्थ तसकं पाना च्वनी; विनाः मिले जुइमखु; छखलःयात यःगु खँ मेगु खलःयात मिखाया कुंचां हे स्वये यइमखु गुकिं यानाः इमिगु दथुइ सैद्धान्तिक मतभेदं हा काइ । छखलकं मेगु खलःयात लिकः भाःपाः शत्रु भाःपीगु जुसेंलि हिबाः कनीगु स्वाभाविकगु खँ खः । मनूत पशुत सी थें पुक्क पुक्क सी । उगु ब्यवस्थायात घयसुनातःह्म शोषकं शोषिततयत क्वत्यलेया लागि राष्ट्रिय धनयात छ्यली गुगु धन शोषिततय्गु हि–चःति हे मुंकातःगु खः । लखं लख वंगु शस्त्र – अस्त्रत क्यनाः जनताया नुगलय् वइच्वंगु लबुयात पनेगु स्वइ तर जन – शक्तिया न्ह्यःने थ्व फुक्कं वा व लसि मद्युह्म धँवा "फुसा ख्याये – मफुसा थःहे ग्याये" धइगु ख्याच्वः हे जक खः ।

धात्थें विचाः यानाः स्वःसा थःथःया दथुइ ल्वायेगु निपां चूपित ल्वःगु ज्या मखु । ब्यक्तिगत स्वार्थया लागि लखं लख मनूतय्त ल्वापुइ ह्वफ्वायेगु ति क्वह्यंगु पाप मेगु छुं दइमखु । हिचःति धइगु खुसी बाः वइगु लः थें दकों मखु । स्यंके गूलि अःपु दयेकें उलि हे थाकु । लडाँई जुसेंलि स्यंकी सी थें अल्याख मनूत सी, अल्याख धनसम्पतिया नाश जुइ तर थपय्धंगु विभत्सगु ज्या द्वलं द्वः बलचिया दथुइ भराय्खागु छखा छेँ दनेया लागि यायेगु थः जक तये थः जक नये धाइह्म कतिलाः पाकःया कतिलाः दाउ खः । मानवमात्रया गौरवपूर्ण इतिहासया ख्वालय् हाकलं किकेगु खः । स्वार्थया छपे ज्योनां–बेलिया लागि लखं लख मनूतय्त लडाँईलय् म्वाःम्वाकं ह्वफ्फायेगु थःत थम्हं पशु स्वयाः नं क्वह्यंकेगु नामर्दया ज्या खः । तर जनबल हे लडाँईया त्याः–बू खः । संसारया गुगुनं लडाँईलय् जनबल बूगु मदुनि – दइ नं मखु । थ्वया दसि माःसा किसि क्वबुइ मफयेक दु । जारयात बुकूगु रुसया अक्टोबर-क्रान्ति; प्यसः दँ तक सामन्ति कइच्वंगु हागःयात लिनाः वांछ्वगु भियतनामया लडाँई; बृतिशतय्त ख्याना छ्वःगु भारतया स्वतन्त्रता संग्राम; १०४ दँ तक नेपाःया जनतातय्त यायेजिक्वं शोषण यानाच्वंह्म राणा सरकारया अन्तयाःगु ००७ सालयां जन – आन्दोलन आदि । थ्व फुक्कं जनबल गुलित बल्लाः धकाः क्यनीगु १९ सौं शदीया ह्लाय्कं खः । तर अयनं जनतायात हिबाः कनाःवइगु स्वतन्त्रता मयः । हिंसा व लडाँई खनाः घच्चाः । शान्ति हे थःगु समस्याया गथि स्वब्यंके माः धइगु चिउताः दु । तर थुकिया अर्थ थ्व मखु कि इलं काःम्ह जनता कमजोर इपिं

शत्रुया शक्ति खनाः ग्याः, उकिं शान्ति यः । क्वपुंह्म मनूया क्वपुंगु विचाः जक थथे जुइ नत्रसा जनबलया न्ह्यःने गुगुं नं शक्ति फुइँयाये धकाः वाहे चुने स्वाः इतिहास साछि दु । जनबल व नँया पःखाः खः गुकियात छुं नं शक्ति थुने फइमखु । व युगया खुसिब्राः खः, गुकियात सुनां पनां पने फइमखु । यदि सुनांनं पनेत स्वत धाःसा वैतहे चुइका यंकेगु वैके थःगु हे शक्ति दु । अयनं किसिया ह्लाय्पनय् पति हाले थें जनतायात सुनां त्वायेगुली वाध्य यात धाःसा व गुबलें लिचिली मखु । लडाँईया हागः लिना छ्वयेत लडाँईया हे बः काये माः धइगु इमिगु सिद्वान्त नं दु ।

हिंसा व लडाँई थन उजाःपिन्त जक यःइ, गुपि स्वार्थया अय्लाखं कायेकाः पुलाउलय् च्वंगु बरांया माकुक सवाः कया च्वनी अले द्वलं द्वः जनतातय्त सलकिसि यानाः थःगु ख्वःचा न्ह्याका च्वनी तर क्वःत्यः लिसें दना वइगु प्रगतिया इतिहास खः । गुगु इतिहासं न्ह्याबलेंया लागि जनतायात हःपाः बियाच्वनी – "नसंफाःगु इलं प्वनाः प्वनाः सुनां अधिकार लः ह्लाये हइमखु । लडाँईनं हे तिनि स्वतन्त्रता दइ । हिंसा व लडाँई मयः धकाः न्याय् व सत्यया लागि त्वाये मफुसा अन्याय् व अत्याचारया राज्य जुइ । स्वार्थया अय्लाखं कायेकाः निर्दोष जनताया लाकू ह्किू त्यानाः पैशाचिक ज्या याना च्वंगु पुलु पुलु स्वयाः बुद्धया उपासना यानाच्वंसा इलं घाः जुइक ख्वातु ख्वाइ ।" उकिं इलं काःह्म असन्तोषी जनता त्वाना च्वन – धर्तितकं हिबाः कंकाः अय्नं थ्व हिंसा मखु; विभत्स मखु । ई गतिशील खः । व खुसिबाः न्ह्याःथें न्ह्याबलें न्ह्याना च्वनी । वैत सुनां पनां पने फैमखु । यदि सुनांनं पनेत स्वत धाःसा व पंगलः जुइ । पंगलः चीकेगु हिंसा मफु । अथे हे सामाजिक ह्यूपाःया लागि; जनताया हिचःतिया मूया लागि राष्ट्रिय स्वाधीनता व राष्ट्रिय विकाशया लागि अले शान्ति व सदभावनाया लागि छुं पंगलः जुयाः दनाव्यूसा वइत चीकाः थः न्ह्यःज्यायेगु प्रगतिशील जनताया कर्तव्य खः । व कर्तव्ययात हिंसा धाये फइमखु । हिबाः कनेवं हे हिंसा जुइ मखु – विभत्स धाइ मखु । "वं ला ह्लाय् यात ?" धइगु न्ह्यसलं सीदयेका बी । गुम्हेस्यां थःगु स्वार्थया लागि थः सुलुप्या जुयाः द्वलं द्वः जनताया हि त्वनाः हिबाः कंकी वइत हिंसा धाइ – विभत्स धाइ तर थःगु स्वतन्त्रताया लागि थःगु हि त्वनीह्म सुलुप्यायात स्यानां वइत हिंसा धाये फइमखु । मनू नइह्म राक्षसयात स्यानां वइत विभत्स धकाः थुकलं बी दइमखु । थ्व पाप मखु; अन्याय् मखु; अत्याचार मखु । अन्याय्, अत्याचारया हागः लोगुया लागि त्वाइगु त्वापु गुबलें घच्याइपुसे च्वनी मखु । बरु कह्लय् ह्वइगु नस्वाःगु स्वांया पुसा खः । सत्य व न्यायया पंलिनाः त्वापु गुबलें बुइ मखु । यदि बुत धाःसा व मानवया विजय मखु दानवया विजय खः, अले मानवया अन्त खः तर थथे गुबलें जुइ फइमखु । थन सत्य व न्यायया पंलिनाः त्वाइम्ह जनता अवश्य त्याइ । थ्व सत्यया खँ खः । ○

"नेपाल" ऋतु पौ या ग्राहक जुया दिसँ

'निसोसे' गथे याना: छुइगु ?

सूर्यकुमारी पन्त

गयो डोटी खायो रोटी
आउँदाखेरि धोती न टोपी

— थ्व उखान शायद यक्वस्यां न्यंगु दये मा: । धात्थें धाःगु देया पश्चिमपाखे (खास याना: डोटी जिल्लापाखे) यक्वस्या नज्वलं हे मरि ख: । छ्छा: जा अले छ्छा: मरि ला सकस्यां हे न: तर निम्न स्तरया मनूतसें निछाकं मरि नया: म्वाये मा: । व्ह, दुसि, फाफर, क:नि लिस्सें जाकिचुया त:ताजिया मरि छुना नयेगु चलन दु ।

गथे :— जाकिमरि, रोट, निसोसे, बाबर (साख: वा चिनी तयामत:गु सेल), सेल व मेमेगु ।

च्वय् नां कनागु मरि मध्यय् 'निसोसे' नांगु छता मरिया विषयय् कने । 'निसोसे' मरि म्ह्याय्मचा थ:छें भा:तपिंथाय् वनीबलय् क्वस्यालिया रुपय् बिया व्छयेत अले संक्रान्ति, मसान्त आदी पर्वय् थ: यस्सें नं छुना: न: । थ्व 'निसोसे' जाकिचुनं छुइगु छताजिया मरि ख: । थ्व मरि छुइगु काइदा अले मरि छुइत मा:गु ज्वलं थथे ख: :—

मा:गु ज्वलं :

१) जाकिचुं छमना
२) धौ छमना
३) घ्य: टेबल चम्चां प्यंगू चम्चा
४) चिनी टेबल चम्चां न्यागू चम्चा
५) बेकिङ्ग पाउदर च्या चम्चां $\frac{1}{4}$ चम्चा

मरि छुइगु काइदा :

१) जाकिचुं, चिनी, घ्य: अले बेकिङ्ग पाउदर छथाय्हे ल्वाकछयाना: संकेगु ।
२) अले उकी धौ तया: ताउतक संकेगु । जाकिचुं सेल छुइबलय् ति तागुके मा: ।
३) द्वालय् लप्ते वा केरालप्ते लाना: ह्लायेधुंकूगु जाकिचुं फुक्कं व्वंकेगु अले घ्य:ने नं लप्तें बांलाक त्वपुइगु ।
४) अले बुलुहुं मि च्याका: द्वा: देछुइगु । जाकिचुं भतिचा ख्वयेवं द्वा: घ्य:ने बुलुमि तया: छुं ई तक्क छुइगु ।
५) मरि बुतकि मि स्याना: भुतू घ्य:ने तयातयेगु अले लप्ते लिकया: केक थें कुचा कुचा याना: तयेगु ।

थ्व मरि त:न्हुतक्क तयात:सां स्यनीमखु । जहान स्वया: तग्व:गु थलय् ह्लय्मना, च्यामना जाकिचुंया छपाहे मरि नं छुइ ज्यू तर चिपागु मरि छुइबलय् अ:पुइगु जक मखु याकनं नं बुइ । थ्व 'निसोसे' मरि केक थें याउँसे च्वना: नाइसे नं च्वने मा: । छक: छुना: भपियादिसँ ।

क्‍वी या धापू

क्‍वी – प्रधान सिरपा

थ्वहे वंगु ने. सं. १०९७ न्हू दँया लसताय् नांजाःह्म कवयित्री मय्‌जु मन्दिरा प्रधानजुं 'क्‍वी' लय्‌पौया च्वमितय् निंति 'क्‍वी –प्रधान सिरपा'या घोषणा याना दीगु खः ।

क्‍वी–प्रधान सिरपाया दाता
मय्‌जु मन्दिरा प्रधान

'क्‍वी' लयपौस दच्छिया दुने पिदंगु दकलय् बांलाःगु रचनाया च्वमियात उगु सिरपा बीगु ईच्छा मय्‌जु प्रधानं याना दीगु दु । उगु सिरपाया निंति न्ह्याबलें दँय् निसः तका दां बिया दीगु बचं वय्‌कलं 'क्‍वी' लय्‌पौयात लःल्हाना दीगु पत्रय् बिया दीगु दु । थुकिया निंति माःव दां वय्‌कलं बैंकय् जम्मा नं याना बिया दी धुंकुगु दु । उकिं थुगु ल्याखं निसें हे 'क्‍वी, लय्‌पौस पिदंगु फुक्कं रचना थ्व 'क्‍वी– प्रधान सिरपा' प्रतियोगिताय् दुथ्याःगु जुल । सिरपाया विस्तृत विवरण, नियम आदि 'क्‍वी' या मेगु ल्याखय् पिदनी ।

मय्‌जु मन्दिरा प्रधानजुं नेपाल भाषा साहित्यया विकास मनंतुनाः उगु सिरपा तया बिया दीगु खः । थुगु सिरपां नेपाल भाषाया च्वमिपिन्त, विशेष यानाः नेपाल भाषाया न्हू च्वमिपिन्त ग्यसुलाःगु रचना च्वयेगुली हःपा दइगु आशा यायेफु । नेपाल भाषाया च्वमिपिन्त सरकार वा अर्धसरकारी संस्थापाखें दयेमाःगु प्रोत्साहन मदया च्वंगु इलय् थुगु 'क्‍वी– प्रधान सिरपाया' स्थापना तसकं महत्वपूर्ण जू । थुकिं नेपाल राष्ट्रया हितया निंति नेपाल भाषा साहित्ययात नं ब्वलंकेगु ज्याय् धिसिलाःगु तिवः जू वनीगु विश्वास यायेफु । उकिं थ्व क्‍वी-प्रधान सिरपाया दाता मय्‌जु मन्दिरा प्रधानजुयात दुनुगलंनिसें धन्यवाद देछाया । नापं थुगु सिरपा दां कथं अप्वः मखुसां नेपाल भाषा व साहित्य सेवाया कदर कथं तसकं महत्त्वपूर्ण भाःपाः सकसिनं थ्व सिरपायात स्वीकार यानाः मर्यादा तइगु मनंतुना ।

थाकू :— मदन प्रिण्टिङ्ग प्रेस असन, बालकुमारी, ये ।